

Projekt „Staże uczniowskie w branży chemicznej” nr POWR.02.15.00-00-2053/20 współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, osi priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, w ramach działania: 2.15 Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki

Zasady zapewniania jakości kształcenia praktycznego w zakresie stażu uczniowskiego i narzędzi ich weryfikacji w branży chemicznej (CHM) w zawodzie technik ochrony środowiska

Pleszew 2023

WARIANT REALIZACJI PNZ: SZKOŁA – PRACODAWCA – CKZ

Typ szkoły: technikum 5-letni okres nauczania

Podbudowa programowa: 8-klasowa szkoła podstawowa

Branża chemiczna (CHM)

Zawód: technik ochrony środowiska

SYMBOL CYFROWY ZAWODU 325511

Poziom IV Polskiej Ramy Kwalifikacji, określony dla zawodu jako kwalifikacji pełnej

Kwalifikacja wyodrębnione w zawodzie:

CHM.05. Ocena stanu środowiska, planowanie i realizacja zadań w ochronie środowiska

Poziom 4 Polskiej Ramy Kwalifikacji, określony dla kwalifikacji.

Autor opracowania: dr inż. Agnieszka Raducka

Autor opracowania: mgr Artur Kowalski

Autor opracowania: mgr Halina Marcol

Kierownik Projektu: mgr inż. Waldemar Kula

Centrum Rozwoju Kompetencji Waldemar Kula

ul. Ogrodowa 13, 63-300 Pleszew

Materiał został przygotowany w ramach projektu „**Stáže uczniowskie w branży chemicznej**” nr POWR.02.15.00-00-2053/20, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Podstawy prawne	9
3. Cel i podstawy opracowania zasad zapewnienia jakości kształcenia praktycznego.....	15
4. Doświadczenia Polskie i Europejskie w zakresie tworzenia zasad i narzędzi jakości	18
5. Podstawowe pojęcia zasad zapewniania jakości stażu uczniowskiego.	32
6. Narzędzia weryfikacji zasad zapewniania jakości kształcenia praktycznego w zakresie stażu uczniowskiego (wzory)	38
7. Obszary i etapy zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w zakresie stażu uczniowskiego	40
8. Opis kompetencji dla zadań zawodowych	42
9. Ocena profilu kompetencji po odbyciu stażu uczniowskiego	47
10. Załączniki	50
11. Przykładowe narzędzia zasad jakości	56

1. Wstęp

Kształcenie zawodowe jest takim obszarem edukacji, który w sposób bezpośredni jest powiązany z rynkiem pracy. Pojęcie kształcenie często identyfikuje się z formalnym kształceniem w szkołach i innych podmiotach systemu oświaty. W szerszym określeniu, obejmuje ono także nieformalne kształcenie, mające źródło w codziennych doświadczeniach szczególnie zawodowych. Edukacja zawodowa jest ciągłym procesem rozwojowym, przechodzącym obecnie transformację, która wynika zarówno z prawnych zmian, jak i alternatywnego do obecnego rozumienia procesu kształcenia, który obecnie może zaoferować uczniowi uzyskiwanie doświadczenia i nabywanie umiejętności praktycznych potrzebnych do wykonywania pracy w rzeczywistych warunkach pracy poprzez możliwość odbywania przez uczniów stażu uczniowskiego w czasie nauki. Będzie on realizowany na całkiem odmiennych zasadach niż przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników. Obecnie dostosowywanie całego kompleksowego procesu kształcenia zawodowego do wymogów rynku pracy, w tym zwłaszcza do lokalnej jego specyfiki, jest warunkiem koniecznym efektywnego procesu dydaktycznego. Praktyczna nauka zawodu realizowana u pracodawców w branży chemicznej powinna opierać się o opracowany program we współpracy z pracodawcą z uwzględnieniem potrzeb i potencjału ucznia (stażysty), w tym predyspozycji psychofizycznych i zdrowotnych, poziomu wykształcenia, dotychczasowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych oraz zróżnicowaną strukturę przedsiębiorstw, w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, przedsiębiorstw małych, średnich i dużych. Modelowy program realizacji stażu uczniowskiego zawiera zasady zapewniania jakości stażu uczniowskiego, realizowanego u pracodawcy, wraz z proponowanymi narzędziami ich weryfikacji umożliwiającymi i pozwalającymi monitorować jakość realizacji stażu. Wdrożenie modelowego programu praktycznej nauki zawodu połączonego z weryfikacją uzyskanych efektów kształcenia w przyszłości wpłynie na polepszenie kształcenia w rzeczywistych warunkach pracy oraz na wysokie kompetencje zawodowe absolwentów szkół w branży chemicznej (CHM) realizujących staże uczniowskie. Poza aspektami prawnymi i programowymi opracowanie zasad zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w branży chemicznej oraz narzędzi ich weryfikacji jest skierowane na uzyskaniu profilu kompetencyjnego uczestnika stażu i jego ewaluacji. Opracowane w projekcie wnioski i wyniki analizy

dokumentów i narzędzi kontrolnych, monitorowania przebiegu stażu wraz z ewaluacją programu i samego stażu mają służyć stażystom w pokazaniu elementów jego rozwoju zawodowego, a przyszłym stażystom w polepszeniu jakości staży. Monitorowanie i narzędzia weryfikacji zasad jakości w odniesieniu do zawartości całego programu pozwoli sprawdzić i pozyskać najważniejsze informacje o podmiocie przyjmującym na staż, programie kształcenia praktycznego i dokumentacji stażu, projekcie umowy wraz z załącznikami.

Cały proces sprawdzania, czyli walidacji, czy efekty kształcenia (główne zadania zawodowe uwzględnione w programie stażu w tym czynności zawodowe) zostały osiągnięte, powinien obejmować identyfikację i dokumentację posiadanych już kompetencji oraz nabytych w czasie całego procesu stażu poprzez ich weryfikację w odniesieniu do wymagań określonych dla kwalifikacji. Cały proces walidacji powinien być prowadzony w sposób planowy (weryfikowane są te efekty uczenia się, które zostały określone dla danej kwalifikacji) i rzetelny (wynik weryfikacji jest niezależny od miejsca, czasu, metod oraz osób przeprowadzających walidację). Wynikiem tego procesu jest potwierdzenie posiadania efektów uczenia się, czyli formalny dokument – Zaświadczenie o odbyciu stażu uczniowskiego, stwierdzający, że uczeń uzyskał określone umiejętności i kompetencje w ramach kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie. Badanie jakości kształcenia w zakresie stażu uczniowskiego na wszystkich etapach jego realizacji powinna przeprowadzać szkoła, do której uczęszcza uczeń, w porozumieniu z podmiotem przyjmującym na staż. Wyniki tych badań powinny być udostępnione podmiotowi przyjmującemu ucznia na staż uczniowski w zakresie jego zainteresowań, w celu doskonalenia procesu realizacji stażu w tym podmiocie w przyszłości. Po przeprowadzeniu walidacji, ewaluacji i wszelakich badań szkoła dokonuje analizy uzyskanych informacji i opracowuje np. raport końcowy, w którym powinny znaleźć się wnioski i rekomendacje adresowane do szkoły i podmiotu przyjmującego ucznia na staż. Na podstawie zaproponowanych rekomendacji szkoła i podmiot przyjmujący ucznia na staż, mogą zaplanować i zrealizować działania poprawiające jakość kształcenia w zakresie realizacji całego procesu praktycznej nauki zawodu w ramach staży uczniowskich.

Proponowane rodzaje badań, które może prowadzić szkoła podczas realizacji przez jej uczniów stażu uczniowskiego:

- **proces monitorowania** – badanie skierowane do koordynatora stażu ze strony szkoły, mające na celu określenie postępów ucznia w realizacji założonych celów programu stażu;

➤ **proces ewaluacji** – badanie warunków realizacji i dokumentacji stażu uczniowskiego oraz badanie poziomu zadowolenia szkoły i jej ucznia z realizacji stażu uczniowskiego we współpracy z pracodawcą.

Dodatkowo proponuje się badania jakości stażu uczniowskiego skierowane bezpośrednio do ucznia, które przeprowadza szkoła:

- **na początku stażu (wstępne)** – działania badające zainteresowania ucznia przed stażem oraz pomiar poziomu kompetencji ucznia, kształtowanych lub doskonalonych w trakcie stażu, dla wybranych zadań zawodowych z programu stażu, przed rozpoczęciem stażu.
- **w trakcie stażu (monitorowanie stażu)** – badanie warunków odbywania stażu oraz funkcjonowania proponowanej dokumentacji stażu. Badanie sposobu kształtowania kompetencji ucznia podczas stażu,
- **na koniec stażu (zakończenie stażu)** – badanie poziomu kompetencji ucznia, kształtowanych lub doskonalonych podczas stażu dla wybranych modułów programu stażu, badanie warunków odbywania stażu, z uwzględnieniem bazy kształcenia praktycznego u podmiotu przyjmującego ucznia na staż oraz inne zlecane.

W całym opracowaniu zasad zapewniania jakości stażu uczniowskiego realizowanego u pracodawcy, w modelowym programie praktycznej nauki zawodu w zakresie staży uczniowskich w branży chemicznej, zostały wykorzystane polskie i europejskie doświadczenia w zakresie tworzenia zasad i narzędzi zapewniania jakości, w tym:

- Standardy Jakości Kształcenia Zawodowego,
- Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk,
- zalecenie Rady w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego,
- zalecenie Rady w sprawie ram jakości staży zawodowych,
- rozwiązania wypracowane w projekcie TRIFT (www.trift.eu).

Staże uczniowskie skierowane do uczniów technikum realizowane są u pracodawców w rzeczywistych warunkach pracy, których działalność jest związana z zawodem i branżą chemiczną, w celu ułatwienia uzyskiwania doświadczenia i nabywania umiejętności praktycznych niezbędnych do wykonywania pracy.

Model programu oraz zasady jakości opracowane w projekcie „Staże uczniowskie w branży chemicznej” nr POWR.02.15.00-00-2053/20 współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, osi priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, w ramach działania: 2.15 Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki, obejmuje rozwiązania uwzględniające zróżnicowaną strukturę przedsiębiorstw (w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, przedsiębiorstw małych, średnich i dużych). Opracowany model zawiera zasady zapewniania jakości kształcenia praktycznego realizowanego u pracodawcy wraz z proponowanym narzędziem ich weryfikacji, umożliwiające monitorowanie jakości kształcenia praktycznego przez wszystkie zaangażowane strony. Projekt zakłada, że wypracowane w nim wszystkie produkty będą zgodne z obowiązującymi przepisami prawa oświatowego i będą uwzględniać przepisy oczekujące na wejście w życie.

Projekt realizowany będzie we współpracy ze Szkołami Ponadpodstawowymi prowadzącymi kształcenie zawodowe lub Centrami Kształcenia Zawodowego, lub Centrami Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, w których kształcenie prowadzone jest w zawodach branży chemicznej. Grupą docelową projektu będą szkoły, pośrednio uczniowie szkół kształcących w zawodach w branży chemicznej, oraz instytucje rynku pracy z branży chemicznej ściśle związane z realizacją zadań zawodowych właściwych dla technika ochrony środowiska.

W ramach projektu zaplanowano do realizacji dwa zadania:

- 1) Opracowanie modelowych programów realizacji praktycznej nauki zawodu w zakresie staży uczniowskich dla 3 zawodów z branży chemicznej;
- 2) Opracowanie zasad zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w branży chemicznej oraz narzędzi ich weryfikacji.

Wdrożenie modelowego programu praktycznej nauki zawodu, połączonego z weryfikacją uzyskanych efektów kształcenia, w dalszej przyszłości wpłynie na polepszenie kształcenia w rzeczywistych warunkach pracy oraz na wysokie kompetencje zawodowe absolwentów szkół w branży chemicznej realizujących staże uczniowskie.

Weryfikacja programu stażu, uzyskanych efektów kształcenia oraz organizacji stażu zostanie przeprowadzona w odniesieniu do poprawności programowej oraz zasad zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w branży chemicznej. Autorzy po wsłuchaniu się w głos pracodawców przedstawili narzędzia ich weryfikacji. Mając na uwadze funkcjonalność, użyteczność, przejrzystość tych narzędzi dla wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację programu stażu a w szczególności pracodawców. Podstawowym odniesieniem do opracowań są zapisy art. 68 ust. 7, art. 69, art. 120, art. 121 ustawy z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹, które zostały uwzględnione w opracowaniu programu stażu, zawarciu umowy stażowej, monitorowaniu i ewaluacji stażu uczniowskiego. Poza aspektami prawnymi i programowymi opracowanie zasad zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w branży chemicznej, poprzez zastosowanie narzędzi ich weryfikacji, docelowo pozwala uzyskać tzw. „profil kompetencyjny” uczestnika stażu uczniowskiego w oparciu o przeprowadzoną ewaluację. Wszystkie opracowane wnioski i wyniki analizy dokumentów z monitorowania przebiegu i ewaluacji stażu uczniowskiego i programu mają służyć uczniowi realizującemu praktyczną naukę zawodu, w ramach stażu uczniowskiego, w pokazaniu elementów jego rozwoju zawodowego, a kolejnym uczniom przyjętym na podobny staż uczniowski w polepszeniu jakości staży uczniowskich.

Staż uczniowski od 1 września 2019 roku jest dostępny dla wszystkich uczniów pięcioletniego technikum. Okres odbytego stażu uczniowskiego będzie zaliczał się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

W całym opracowaniu przez „podmiot przyjmujący na staż uczniowski” należy rozumieć: osobę fizyczną, osobę prawną albo jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej (pracodawcę) szczególnie Centrum Kształcenia Zawodowego lub Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego.

---

¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1082)

2. Podstawy prawne

Ustawy:

1. Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1082) – art. 68 ust. 7, art. 69, art. 120, art. 121;
2. Ustawa z dnia 07 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. 2020 poz. 1327, ze zm.);
3. Ustawa z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. 2021 poz. 1762);
4. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy (Dz.U. 2020 poz.1320), z wyjątkiem przepisów art. 183a-183e, art. 131 § 1, art. 132 § 1, art. 133 § 1, art.134, art. 151⁷, art. 204 i art. 232;
5. Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 226);
6. Ustawa z dnia 10 października 2002 r. minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2207).

Rozporządzenia:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 316, ze zmianami);
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019 r. poz. 991, ze zm.);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 2019 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o odbyciu stażu uczniowskiego (Dz.U. 2019 r. poz. 1583 ze zm.);
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. 2019 r. poz. 391);

5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2019 r. w sprawie badań lekarskich kandydatów do szkół ponadpodstawowych lub wyższych i na kwalifikacyjne kursy zawodowe, uczniów i słuchaczy tych szkół, studentów, słuchaczy kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz doktorantów (Dz. U. 2019 r. poz. 1651);
6. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z 2021 r. poz. 2285);
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2019 r. poz. 373).

Zalecenia Rady Unii Europejskiej:

1. Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 10 marca 2014 r. w sprawie ram jakości staży (Dz.U. UE. 2014/C 88/01);
2. Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego (Dz.U. UE. 2018/C 153/01);
3. Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. UE. 2018/C 189/01).
4. Zalecenie Rady z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności (Dz.U.UE.C.2020.417.1).

UWARUNKOWANIA PRAWNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ STAŻU UCZNIOWSKIEGO

Na podstawie: Dz.U. 2021 poz. 1082- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 maja 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy - Prawo oświatowe.

Proces realizacji praktycznej nauki zawodu w zakresie stażu uczniowskiego	Odbiorcy
<ul style="list-style-type: none"> Uczniowie branżowej szkoły I stopnia niebędącym młodocianymi pracownikami oraz uczniowie technikum. /art. 121a ust.1 UPO/ 	Odbiorcy stażu uczniowskiego
<ul style="list-style-type: none"> Pracodawca zawiera umowę o staż uczniowski (w formie pisemnej) z uczniem albo rodzicami niepełnoletniego ucznia. Pracodawcą może być: <ol style="list-style-type: none"> osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. /art. 121a ust. 3 UPO/ 	Podmiot przyjmujący uczniów na staż uczniowski
<ul style="list-style-type: none"> Umowa o staż uczniowski określa w szczególności: <ol style="list-style-type: none"> strony umowy, miejsce odbywania stażu uczniowskiego, nazwę i adres szkoły, do której uczęszcza uczeń odbywający staż uczniowski, zawód, w zakresie którego będzie odbywany staż uczniowski, okres odbywania stażu uczniowskiego, wysokość świadczenia pieniężnego, o którym mowa w ust. 7, w przypadku odpłatnego stażu uczniowskiego /art. 121a ust. 15 UPO/. Umowa o staż uczniowski nie może dotyczyć pracy szczególnie niebezpiecznej w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 237 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy. /art. 121a ust. 16 UPO/ Do stażu uczniowskiego nie mają zastosowania przepisy prawa pracy, z wyjątkiem przepisów art. 183a–183e, art. 131 § 1, art. 132 § 1, art. 133 § 1, art. 134, art. 151⁷, art. 204 i art. 232 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, z zastrzeżeniem przepisów ust. 12–14. /art. 121a ust. 9 UPO/ Umowa o staż uczniowski nie może być zawarta na okres dłuższy niż okres nauki w technikum albo branżowej szkole I stopnia. /art. 121a ust. 17 UPO/ Umowa o staż uczniowski może być rozwiązana, na piśmie, przez każdą ze stron z zachowaniem 14-dniowego okresu wypowiedzenia. /art. 121a ust. 18 UPO/ 	Umowa o staż uczniowski

<ul style="list-style-type: none"> • O wypowiedzeniu umowy o staż uczniowski oraz przyczynie wypowiedzenia zawiadamiają dyrektora szkoły niezwłocznie podmiot przyjmujący na staż uczniowski lub uczeń albo rodzice niepełnoletniego ucznia. /art. 121a ust. 20 UPO/ 	
<ul style="list-style-type: none"> • W trakcie stażu uczniowskiego uczeń realizuje wszystkie albo wybrane treści programu nauczania zawodu w zakresie praktycznej nauki zawodu realizowanego w szkole, do której uczęszcza lub treści nauczania związane z nauczaniem zawodem nieobjęte tym programem. /art. 121a ust. 2 UPO/ • Podmiot przyjmujący na staż uczniowski i dyrektor szkoły, w uzgodnieniu z uczniem albo rodzicem niepełnoletniego ucznia, ustalają zakres treści nauczania i wskazują w jakim zakresie uczeń po zrealizowaniu tych treści zostanie zwolniony z praktycznej nauki zawodu. Ustalenia te stanowią załącznik do umowy o staż uczniowski. /art. 121a ust. 5 UPO/ 	<p>Program nauczania a program stażu uczniowskiego</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Dobowy wymiar godzin stażu uczniowskiego uczniów w wieku do lat 16 nie może przekraczać 6 godzin, a uczniów w wieku powyżej 16 lat - 8 godzin. /art. 121a ust. 11 UPO/ • W uzasadnionych przypadkach wynikających ze specyfiki funkcjonowania ucznia niepełnosprawnego w wieku powyżej 16 lat, dopuszcza się możliwość obniżenia dobowego wymiaru godzin stażu uczniowskiego do 7 godzin. /art. 121a ust. 10 UPO/ • W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość przedłużenia dobowego wymiaru godzin stażu uczniowskiego dla uczniów w wieku powyżej 18 lat, nie dłużej jednak niż do 12 godzin. Przedłużenie dobowego wymiaru godzin jest możliwe wyłącznie u podmiotów przyjmujących na staż uczniowski, u których przedłużony dobowy wymiar czasu pracy wynika z rodzaju pracy lub jej organizacji. /art. 121a ust. 12 UPO/ • Staż uczniowski może być organizowany w systemie zmianowym, z tym że w przypadku uczniów w wieku poniżej 18 lat nie może wypadać w porze nocnej. /art. 121a ust. 13 UPO/ • W przypadku ucznia niepełnosprawnego odbywającego staż uczniowski przepisy ust.12 i 13 stosuje się wyłącznie za zgodą lekarza sprawującego opiekę nad tym uczniem. /art. 121a ust. 14 UPO/ • Dobowy łączny wymiar zajęć edukacyjnych realizowanych przez ucznia w szkole i stażu uczniowskiego nie może przekraczać 8 godzin, a tygodniowy łączny wymiar zajęć edukacyjnych realizowanych przez ucznia w szkole i stażu uczniowskiego – 40 godzin. /art. 121a ust. 11 UPO/ • Staż uczniowski przebiega w roku szkolnym, może przebiegać w okresie ferii letnich i zimowych. /art. 121a ust. 8 UPO/ • Staż uczniowski nie może trwać dłużej niż okres nauki w technikum albo branżowej szkole I stopnia. 	<p>Wymiar czasu pracy stażu uczniowskiego</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Dyrektor szkoły lub osoba przez niego wyznaczona współpracuje z uczniem lub rodzicem niepełnoletniego ucznia oraz z pracodawcą w zakresie: <ol style="list-style-type: none"> 1. ustalenia treści nauczania stażu uczniowskiego w oparciu o treści nauczania zawodu w zakresie praktycznej nauki zawodu realizowanych w szkole, do której uczęszcza uczeń, 2. ustalenia dobowego i tygodniowego wymiaru czasu odbywania stażu uczniowskiego, 3. powiadomienia podmiotu, jeżeli uczeń przestał być uczniem szkoły przed końcem obowiązywania umowy o staż uczniowski. /art. 121a ust. 19 UPO/, • Dyrektor szkoły może zwolnić ucznia, który odbył staż uczniowski, z obowiązku odbycia praktycznej nauki zawodu w całości lub w części na podstawie załącznika do umowy /art. 121a ust. 4 UPO i art. 121a ust. 5 UPO/ 	<p>Obowiązki dyrektora szkoły</p>
<p>Podmiot zapewnia uczniowi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opiekuna stażu uczniowskiego na czas odbywania stażu./art. 121a ust. 21 UPO/ • stanowisko pracy wyposażone w niezbędne urządzenia, sprzęt, narzędzia, materiały i dokumentację techniczną, które uwzględnia wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy, a także bezpieczne i higieniczne warunki odbywania stażu uczniowskiego na zasadach dotyczących pracowników określonych w odrębnych przepisach, w tym w zależności od rodzaju zagrożeń związanych z odbywaniem tego stażu – wyposażenie w odpowiednie środki ochrony indywidualnej; /art. 121a ust. 23 UPO/ • pomieszczenia do przechowywania odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej; dostęp do urządzeń higieniczno-sanitarnych oraz pomieszczeń socjalno-bytowych; /art. 121a ust. 23 UPO/ • wydanie na piśmie zaświadczenie o odbyciu stażu uczniowskiego, które określa w szczególności okres odbytego stażu uczniowskiego, rodzaj realizowanych zadań i umiejętności nabyte w czasie odbywania stażu uczniowskiego. /art. 121a ust. 24 UPO/ 	<p>Obowiązki pracodawcy</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Opiekunem stażu uczniowskiego może być osoba spełniająca warunek określony w art. 120 ust. 3a. Spełnienie tego warunku jest potwierdzane oświadczeniem opiekuna stażu uczniowskiego. /art. 121a ust. 22 UPO/. • Praktyczną naukę zawodu może prowadzić osoba, która nie była karana za umyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu. /Art. 120.ust. 3a./ • Zadanie opiekuna stażu uczniowskiego, to: <ol style="list-style-type: none"> 1. diagnoza kompetencji i kwalifikacji ucznia (we współpracy z dyrektorem szkoły, do której uczęszcza uczeń lub osobą przez niego wyznaczoną), 2. zapoznanie z celem i programem stażu uczniowskiego (we współpracy z dyrektorem szkoły, do której uczęszcza uczeń lub osobą przez niego wyznaczoną), 	<p>Opiekun stażu uczniowskiego i przykładowe jego zadania</p>

<ol style="list-style-type: none"> 3. udzielanie stażystom informacji zwrotnej w trakcie realizacji oraz po zakończeniu stażu uczniowskiego, 4. nadzór nad prawidłową realizacją i harmonogramem stażu uczniowskiego, 5. opieka na stanowisku pracy z instruktążem, wyjaśnieniem, pokazem, 6. wywiad ze stażystą i jego współpracownikami podczas stażu. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Okres odbytego stażu uczniowskiego, na podstawie zaświadczenia, o którym mowa w ust. 24, zalicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze. /art. 121a ust. 25 UPO/. • Uczeń odbywający staż uczniowski otrzymuje miesięczne świadczenie pieniężne, chyba że strony umowy o staż uczniowski, postanowią, że staż jest odbywany nieodpłatnie. /art. 121a ust. 6 UPO/. • Świadczenia wypłacane uczniom przez pracodawców będą wliczane w koszty uzyskania przychodu. • Pracodawca może objąć ubezpieczeniem od nieszczęśliwych wypadków Stażystę na czas pobytu w jego zakładzie pracy. • Pracodawca ma obowiązek przeprowadzać nieodpłatne szkolenia stanowiskowe dla stażystów i zapoznać ich z regulaminem pracy, BHP, organizacją pracy oraz innymi przepisami obowiązującymi w zakładzie. • Pracodawca może zapewnić stażystom profilaktyczną ochronę zdrowia w zakresie przewidzianym dla pracowników na danym stanowisku. 	Pozostałe informacje o stażu uczniowskim

3. Cel i podstawy opracowania zasad zapewnienia jakości kształcenia praktycznego

Celem głównym opracowania zasad jakości jest przygotowanie rozwiązań organizacyjnych oraz propozycji:

- wykorzystania w praktyce szkolnej modelowych programów praktycznej nauki zawodu w zakresie realizacji stażu uczniowskiego w warunkach rzeczywistych,
- organizacji całego procesu realizacji w zakresie stażu uczniowskiego u podmiotu przyjmującego na staż,
- narzędzi do zastosowania zasad zapewniania jakości kształcenia praktycznego w zakresie stażu uczniowskiego realizowanego u pracodawców oraz narzędzi ich weryfikacji.

Opracowane zasady zapewniania jakości kształcenia mają na celu zapewnienie rozwiązań pozwalających na monitorowanie jakości kształcenia praktycznego podczas całego procesu stażu uczniowskiego realizowanego u podmiotów przyjmujących. Poza aspektami prawnymi i programowymi opracowanie zasad zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w branży chemicznej oraz narzędzi ich weryfikacji jest zogniskowane na uzyskaniu profilu kompetencyjnego uczestnika stażu i jego ewaluacji. Opis kompetencji stażysty został dokonany w odniesieniu do realizowanych zadań zawodowych. Końcowe wnioski i wyniki analizy opracowanych dokumentów, monitorowania przebiegu stażu oraz ewaluacji programu i stażu posłużą stażystom w pokazaniu elementów jego rozwoju zawodowego, a przyszłym stażystom w polepszeniu jakości staży. Powiązane z czynnościami zawodowymi i działaniami, które można wykonać lub problemami, które można rozwiązać w opisach stosuje się sformułowanie „potrafi...”. Wszystkie wskazane umiejętności miękkie i kompetencje, szczególnie te kluczowe dla zawodu stanowią integralną część poszczególnych opisów. W ramach opracowywanych zasad zapewniania jakości stażu uczniowskiego realizowanego u pracodawców oraz narzędzi ich weryfikacji zostały wykorzystane polskie i europejskie doświadczenia w zakresie tworzenia zasad i narzędzi zapewniania jakości, w tym Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk, europejskie ramy staży zawodowych oraz rozwiązania wypracowane w projekcie TRIFT (www.trift.eu), które zostaną zweryfikowane w pilotażu trwającym przez okres jednego semestru szkolnego. Niniejsze opracowanie opiera się na

propozycjach najnowszego Zalecenia Rady z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności, które proponuje, by europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ramy EQAVET) były stosowane w krajowych systemach zapewniania jakości, we wszystkich środowiskach zaangażowanych w organizowanie czy prowadzenie kształcenia i szkolenia zawodowego. Ten dokument wskazuje, by absolwenci i dzisiejsi uczniowie byli wyposażeni w wiedzę, umiejętności i kompetencje pozwalające rozwijać się na zmieniającym się rynku pracy i w zmieniającym się społeczeństwie, [...]; przyczynienie się do osiągnięcia do 2025 r. na szczeblu UE następujących celów, które stanowią element odpowiednich europejskich ram monitorowania, w tym w obszarze kształcenia i szkolenia oraz polityki społecznej i zatrudnienia. Poprawnie prowadzony monitoring realizacji programu kształcenia daje gwarancję weryfikacji efektów kształcenia podczas stażu pod kątem ich adekwatności i skuteczności oraz elastycznego korygowania i dostosowania realizacji zadań zawodowych do indywidualnych potrzeb ucznia. Określenie zasad jakości kształcenia praktycznego w czasie stażu ma podejście różniące się od przyjętego w podstawach programowych kształcenia w zawodzie stopniem szczegółowości oraz modułowym sposobem uporządkowania obszarów kompetencji i w miejsce oceniania szkolnego - przedstawieniem kolejnych stopni rozwoju kompetencji. Istotne w ocenie realizacji stażu uczniowskiego jest jego komplementarność z procesem kształcenia w zawodzie technik ochrony środowiska. Pracodawca przy weryfikacji możliwości organizacji staży zawodowych powinien dokonać oceny poziomu możliwości osiągnięcia celów i treści edukacyjnych. Istotnym czynnikiem w realizacji stażu uczniowskiego jest powiązanie aktualnych potrzeb rynkowych związanych z działalnością przedsiębiorstwa z wymogami kształcenia w określonym zawodzie. To właśnie pracodawca powinien określić realne możliwości organizacji stażu zawodowego, który pozwoli na osiągnięcie celów.

Ocenianie poziomu kompetencji zawodowych stażysty należy do wszystkich uczestników procesu kształcenia zawodowego – ucznia, szkoły i podmiotu przyjmującego na staż uczniowski.

Ocenę końcową stażu uczniowskiego wystawia opiekun stażu ze strony pracodawcy. Natomiast gromadzenie wyników sprawdzania i oceniania osiągnięć ucznia powinno odbywać się przez cały okres realizacji stażu u pracodawcy, na podstawie przedstawionych uczniowi kryteriów oceny:

- stopień opanowania umiejętności zawodowych, wskazanych w programie stażu uczniowskiego,
- samodzielność w wykonywaniu zadań,
- organizacja pracy,
- jakość wykonywanej pracy,
- poszanowanie wyposażenia i sprzętu,
- przestrzeganie przepisów bhp i p. poż. oraz ochrony środowiska,
- przestrzeganie dyscypliny pracy,
- umiejętność pracy w zespole,
- właściwa postawa i kultura osobista.

Do oceny umiejętności ucznia kształtowanych lub doskonalonych podczas stażu opiekun stażysty może zastosować kryteria oceny obowiązujące w szkole macierzystej lub kryteria, które zostaną opracowane i stosowane w podmiocie przyjmującym na staż, co ułatwi szkole przełożenie jej wyników na oceny szkolne oraz wskazanie luki kompetencyjnej.

4. Doświadczenia Polskie i Europejskie w zakresie tworzenia zasad i narzędzi jakości

Zasady zapewniania jakości kształcenia praktycznego zostały opracowane w oparciu o najważniejsze polskie i europejskie doświadczenia w zakresie tworzenia zasad i narzędzi zapewniania jakości, w tym:

- Standardy Jakości Kształcenia Zawodowego,
- zalecenie Rady w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego,
- zalecenie Rady w sprawie ram jakości staży zawodowych,
- Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk,
- rozwiązania wypracowane w projekcie TRIFT (www.trift.eu).

Opracowane Polskie standardy kwalifikacji czy kompetencji zawodowych mają już bardzo długą historię tj. ponad 20-ścia lat. W dniu 12 listopada 2002 r. Rada Unii Europejskiej zatwierdziła rezolucję w sprawie promowania ściślejszej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego:

Państwa członkowskie powinny zachęcać (..) przedsiębiorstwa, organizatorów kształcenia i szkolenia, służby zatrudnienia, (..) do nawiązywania partnerstw. (..) Pracodawcy (..) powinni starać się jasno zdefiniować, jakich kompetencji i kwalifikacji będą potrzebować w krótszym i dłuższym okresie (..). Należy kontynuować opracowywanie wspólnego języka, który połączy świat kształcenia i szkolenia ze światem pracy i który będzie spójny z innymi instrumentami UE, np. z EQF.

Uczenie się poprzez praktykę, możliwe dzięki partnerstwu z przedsiębiorstwami (..), powinno stać się elementem każdego programu kształcenia zawodowego.

W rezolucji Rady z dnia 15 listopada 2007 r. pt. „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy” (3) zwrócono uwagę, że należy niezwłocznie zacząć prognozować, jakie umiejętności będą potrzebne ludziom w przyszłości w nowych miejscach pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy, i wprowadzić w życie środki służące dopasowaniu wiedzy, umiejętności i kompetencji do

potrzeb gospodarki oraz zapobieganiu potencjalnym niedoborom wykwalifikowanej kadry”. Na początku pojawiła i obowiązywała nazwa „standard kwalifikacji zawodowych”, jednak od momentu pojawienia się Europejskiej Ramy Kwalifikacji i towarzyszącego jej po raz pierwszy słownika, czyli od roku 2009, obowiązuje nazwa „standardy kompetencji zawodowych”, która właściwie oddaje powiązanie wskazanych dokumentów z rynkiem pracy. Standard kompetencji zawodowych stanowił opis zestawów umiejętności, wiedzy i tzw. kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania zadań zawodowych typowych dla wskazanego zawodu zgodnie z wymaganiami pracodawców

„Standardy jakości kształcenia zawodowego”² stanowią jedną z pierwszych publikacji, które zostały wprowadzone do pragmatyki kształcenia zawodowego i oświaty zawodowej, a które zostały opracowane już w roku 2013 przez Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej w Warszawie (KOWEZiU). Opracowanie publikacji, które zostało zredagowane dla dyrektorów oraz nauczycieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe realizują wszelakie działania mające na celu podnoszenie jakości pracy, zwiększenie efektywności prowadzonego kształcenia oraz poprawę wizerunku szkoły zawodowej lub placówki. Ta publikacja po raz pierwszy definiuje standard jakości kształcenia zawodowego, który należy rozumieć jako oczekiwania w zakresie jakości kształcenia dotyczące różnych obszarów kształcenia zawodowego w systemie oświaty. Opisanie zasad jak i samej jakości zostało usystematyzowane za pomocą szczegółowych kryteriów i wskaźników. Kryteriami nazwano zbiór uszczegółowionych wszelakich oczekiwań zapewniających osiągnięcie określonego standardu. Ilekroć mowa o wskaźnikach należy przez to rozumieć mierzalne dowody osiągnięcia określonych kryteriów. Opracowanie „Standardy jakości kształcenia zawodowego” stanowiło i stanowi ważne wsparcie dla dyrektorów oraz nauczycieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, które pozwala na tworzenie systemów zapewnienia jakości (wewnątrzszkolnych, wewnętrznych) w określeniu celów oraz w zaplanowaniu i przygotowaniu walidacji i ewaluacji wewnętrznej.

---

² Standardy jakości kształcenia zawodowego- Autorzy: Aleksandra Dąbrowska, Hanna Grządziel, Maria Kaczmarek, Izydora Kos-Górczyńska, Alicja Stańczyk, KOWEZiU Warszawa 2013.

Kształcenie zawodowe w szkole i placówkach oświatowych, nastawione powinno być na realizację głównych celów w całym procesie kształcenia zawodowego. Wymieniony i opisany proces kształcenia zawodowego powinien być tak zorganizowany, aby uwzględniać wszystkie narzędzia, które wykorzystuje się do zrealizowania postawionych celów kształcenia w oparciu o odpowiednie metody nauczania, wraz z niezbędnym wyposażeniem, a w konsekwencji doprowadzić do osiągnięcia i potwierdzenia formalnego przez uczniów zakładanych efektów kształcenia (egzamin zawodowy). Podstawowym warunkiem, zapewniającym odpowiednią jakość kształcenia zawodowego, powinna być realizacja postawionych celów całego procesu kształcenia, uwzględniającego szczególnie oczekiwania pracodawców oraz kształtowanie kompetencji kluczowych³ i współpracę z pracodawcami bezpośrednio w ich środowisku.

Wspomniane standardy zostały opisane za pomocą bardzo szczegółowych kryteriów i wskaźników oraz zostały opracowane z uwzględnieniem i w oparciu o zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z 2009 r. w sprawie europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQARF/EQAVET) i podzielona na następujące obszary tematyczne:

- Oferta kształcenia i programy nauczania (zalecenie by w tworzeniu programów, oferty kształcenia brali udział pracodawcy);
- Kadra szkoły/placówki (doskonalenie umiejętności nauczycieli, staże nauczycielskie w środowisku pracy);
- Odpowiednie i nowoczesne zasoby materialne szkoły/placówki;
- Zorganizowanie procesu kształcenia (dążenie do doskonalenia całego procesu kształcenia na podstawie wniosków z monitorowania warunków pracy i nauki);
- Indywidualne potrzeby edukacyjne uczniów (indywidualizacja procesu kształcenia zawodowego, uczenia się);

---

³ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE)

- Współdziałanie szkół/placówek z pracodawcami (zalecenia od pracodawców na temat potrzeb lokalnego rynku pracy, a także angażowanie pracodawców w realizację procesu dydaktycznego, w doskonalenie zawodowe nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu poprzez np. staże nauczycielskie);
- Kooperacja z podmiotami krajowymi i zagranicznymi (w miarę potrzeb);
- Potwierdzanie efektów kształcenia (wewnątrzszkolne systemy jakościowe -oceniań wraz z potwierdzaniem kwalifikacji w zawodzie);
- Doradztwo zawodowe i edukacyjne (obecnie jest obowiązkowo na etapie ponadpodstawowym np. poprzez śledzenie losów absolwentów);
- Zarządzanie strategiczne szkołą/placówką (proces realizacji kształcenia zawodowego i walidacji).

Zalecenie Rady Unii Europejskiej w sprawie ram jakości staży, służące zdobyciu doświadczenia zawodowego wymaganego przez pracodawców, w tym: nabywanie lub uzupełnianie doświadczenia zawodowego oraz praktycznych umiejętności w zakresie wykonywania danego zawodu, m.in. poprzez staże i praktyki, spełniające standardy wskazane w Europejskiej Ramie Jakości Praktyk i Staży⁴. Na podstawie unijnych rekomendacji powstały Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk⁵. Zalecenie wskazuje kryteria jakości i skuteczności przygotowania zawodowego. Należą do nich kryteria dotyczące warunków uczenia się i warunków pracy oraz kryteria dotyczące warunków ramowych, planowania i prowadzenia kształcenia i szkolenia zawodowego.

Europejskie Ramy Jakości Staży zawierają standardy dotyczące realizacji staży i praktyk w państwach członkowskich. Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego stanowi, że:

---

⁴ [ZALECENIE RADY z dnia 10 marca 2014 r. w sprawie ram jakości staży \(2014/C 88/01\)](#)

⁵ [Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk - Informator](#)

„(...)Państwa członkowskie powinny, zgodnie z ustawodawstwem krajowym i w ścisłej współpracy z interesariuszami, zapewnić, aby programy przygotowania zawodowego odpowiadały potrzebom rynku pracy i przynosiły korzyści zarówno osobom uczącym się, jak i pracodawcom, w oparciu o określone poniżej kryteria jakości i skuteczności przygotowania zawodowego.

*(...) pod pojęciem **przygotowania zawodowego** rozumie się programy formalnego kształcenia i szkolenia zawodowego, które:*

- a) łączą naukę w instytucjach kształcenia lub szkolenia ze znacznym komponentem uczenia się opartego na pracy w przedsiębiorstwach i innych miejscach pracy;*
- b) prowadzą do uzyskania kwalifikacji uznawanych w skali kraju;*
- c) opierają się na umowie definiującej prawa i obowiązki ucznia zawodu, pracodawcy, a w stosownych przypadkach, instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego;*
- d) zapewniają uczniowi zawodu wynagrodzenie pieniężne lub inny rodzaj wynagrodzenia za komponent uczenia się opartego na pracy.*

SŁOWNICZEK – Wybrane definicje kryteriów jakości i skuteczności kształcenia zawodowego

Staż uczniowski

Umożliwia uczniom technikum uzyskiwania doświadczenia i nabywania umiejętności praktycznych niezbędnych do wykonywania pracy w zawodzie, w rzeczywistych warunkach pracy w czasie nauki szkolnej, gdzie może realizować treści nauczania i nabywać umiejętności wynikające z programu nauczania zawodu lub treści spoza programu nauczania.

Umowa o staż uczniowski

Przed rozpoczęciem stażu uczniowskiego powinna zostać zawarta pisemna umowa o staż uczniowski określająca w szczególności:

- strony umowy;
- miejsce odbywania stażu uczniowskiego;
- nazwę i adres szkoły, do której uczęszcza uczeń odbywający staż uczniowski;

- zawód, w zakresie którego będzie odbywany staż uczniowski;
- okres odbywania stażu uczniowskiego;
- wysokość świadczenia pieniężnego w przypadku odpłatnego stażu uczniowskiego.

Opiekun stażysty

W czasie odbywania stażu uczniowskiego opiekę nad uczniem sprawuje wyznaczony przez podmiot przyjmujący na staż uczniowski - opiekun stażu. Podmiot przyjmujący ucznia na staż zobligowany jest zapewnić uczniowi bezpieczne i higieniczne warunki odbywania stażu uczniowskiego na zasadach określonych w ustawie – Kodeks pracy.

Edukacja formalna

Uczenie się poprzez udział w programach kształcenia i szkolenia, prowadzących do uzyskania kwalifikacji zarejestrowanej. Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego, w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych, kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych.

Edukacja pozaformalna

Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji częściowych. Edukacją pozaformalną jest uczenie się zorganizowane instytucjonalnie, w ramach programów, które nie wchodzą w zakres edukacji formalnej.

Efekty kształcenia

Są to zapisy w formie oczekiwanych efektów kształcenia, które integrują: wiedzę, umiejętności zawodowe oraz kompetencje personalne i społeczne występujące w podstawach programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego (i w podstawach programowych kształcenia w zawodach) oraz w programach nauczania do tych podstaw opracowywane przez szkoły.

Efekty uczenia się

Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się. Na efekty uczenia się składa się to, co człowiek wie i rozumie, co potrafi wykonać, a także to, do jakich zobowiązań jest przygotowany.

Kompetencje

Zgodnie z Zaleceniem Rady ws. europejskich ram dla uczenia się przez całe życie - oznaczają udowodnioną zdolność stosowania – w pracy lub nauce oraz w rozwoju zawodowym i osobistym – wiedzy, umiejętności i zdolności osobistych, społecznych lub metodologicznych. W dydaktyce (wg. B. Niemiernko) – kompetencje to zintegrowane: wiedza, umiejętności i postawy niezbędne do podejmowania i wykonywania działań poznawczych i praktycznych w określonej dziedzinie kształcenia, życia osobistego i zawodowego. Zdolność podejmowania określonych działań i wykonywania zadań z wykorzystaniem efektów uczenia się i własnych doświadczeń. Dlatego kompetencji nie można utożsamiać z efektami uczenia się.

Kompetencje personalne i społeczne

Są składnikiem (oprócz wiedzy i umiejętności) oczekiwanych efektów kształcenia zawartych w podstawach programowych: z 2012 i 2017 r. – efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz z 2019 r. – są elementem efektów kształcenia w każdej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodach szkolnictwa branżowego.

Kwalifikacja

Zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W ZSK wyodrębniono cztery rodzaje kwalifikacji: pełne, częściowe, rynkowe i uregulowane.

Warunki realizacji stażu (pnz)

Znaczna część przygotowania zawodowego, czyli co najmniej połowa, powinna odbywać się w miejscu pracy, a tam gdzie to możliwe część tego komponentu powinna być możliwa do zrealizowania za granicą. Przy uwzględnieniu różnorodności systemów krajowych

celem jest stopniowe uzyskiwanie takiego udziału uczenia się opartego na pracy w ramach przygotowania zawodowego.

Egzamin zawodowy

Egzamin zawodowy jest formą oceny poziomu opanowania, wiadomości i umiejętności z zakresu jednej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie, ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego. Egzamin zawodowy jest przeprowadzany na podstawie wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego. Egzamin umożliwiającą uzyskanie certyfikatu kwalifikacji zawodowej w zakresie jednej kwalifikacji, a w przypadku uzyskania certyfikatów kwalifikacji zawodowych ze wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie oraz posiadania wykształcenia zasadniczego zawodowego, wykształcenia zasadniczego branżowego, wykształcenia średniego branżowego lub wykształcenia średniego – również dyplomu zawodowego(egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie).

Walidacja

Wieloetapowy proces sprawdzania, czy – niezależnie od sposobu uczenia się – kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Walidacja prowadzi do certyfikacji.

Podstawa programowa kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego

Uporządkowany zestaw obowiązkowych:

- celów kształcenia, odnoszących się do zadań zawodowych przyporządkowanych do kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie,
- treści nauczania opisanych w formie oczekiwanych efektów kształcenia, niezbędnych dla poszczególnych kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie,
- kryteriów weryfikacji ww. efektów, umożliwiającą ustalenie kryteriów ocen i wymagań egzaminacyjnych,
- wymagań dotyczących warunków realizacji kształcenia w zawodzie, w tym wyposażenia i sprzętu niezbędnego do realizacji kształcenia w poszczególnych kwalifikacjach,

- wymagań dotyczących minimalnej liczby godzin kształcenia zawodowego w kwalifikacjach wyodrębnionych w danym zawodzie, z podziałem na jednostki efektów kształcenia.

Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk

Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk określają podstawowe kierunki planowania i realizacji kształcenia zawodowego przydatnych na różnych etapach przygotowania i prowadzenia stażu takie jak:

1. Program stażu dostępny jest w formie spisanego dokumentu (pisemna umowa).
2. Program ma zdefiniowane cele edukacyjne, treści edukacyjne, zakres obowiązków.
3. Miejsce pracy stażysty jest odpowiednio przygotowane.
4. Program jest transparentnie komunikowany zdefiniowanej grupie odbiorców.
5. Proces rekrutacji do programu jest przeprowadzany rzetelnie.
6. Proces adaptacji stażysty funkcjonuje w formie spisanego dokumentu.
7. Opiekun wprowadza stażystę w zakres obowiązków oraz zasady i procedury obowiązujące w organizacji.
8. Opiekun monitoruje realizację przydzielonego w programie zakresu obowiązków oraz celów edukacyjnych.
9. Opiekun udziela informacji zwrotnej stażysty na temat osiągniętych wyników i stopnia realizacji zadań.
10. Po ukończeniu programu stażysta otrzymuje pisemne potwierdzenie jego realizacji opisanego językiem efektów uczenia się.
11. Pracodawca umożliwia stażysty ocenę programu praktyki lub stażu w formie pisemnej.

Zostały one wypracowane przez Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Kadrami w 2014 roku, m.in. na podstawie badania opinii pracodawców i uczniów. Powstały, by ułatwić organizację wysokiej jakości programów staży i praktyk w Polsce.

W całym opracowaniu zasad zapewniania jakości kształcenia praktycznego zostały wykorzystane rozwiązania, które zostały wypracowane w projekcie TRIFT. Projekt TRIFT opierał się na wykorzystaniu 'macierzy kompetencji' opracowanych w ramach

projektu VQTS (Vocational Qualifications Transfer System). W modelu tym opracowano sposób prezentowania kompetencji zawodowych i ich stopniowego przyrostu. Projekt VQTS otrzymał Helsinki Award 2006 (w kategorii „Uznawanie kompetencji i kwalifikacji w kształceniu zawodowym”) oraz Lifelong Learning Award 2007 in Gold za wkład w realizację celów Procesu Kopenhaskiego (więcej informacji można znaleźć na stronie: www.vocationalqualification.net). Wspomniany projekt TRIFT, czyli „Transfer of Innovation into the Area of Foreign Trade” był realizowany w latach 2010-2012. TRIFT przewiduje stosowanie opracowanej dokumentacji na wszystkich etapach realizacji stażu zawodowego. Dokumentacja ma służyć dobremu zaplanowaniu celów kształcenia, organizacji, a w następnej kolejności także ewaluacji procesu kształcenia i jego efektów. Podstawowym celem projektu było umożliwienie migracji pomiędzy krajami członkowskimi UE osobom z kompetencjami zawodowymi. Podejście to różni się od przyjętego w podstawach programowych kształcenia w zawodzie stopniem szczegółowości, ale przede wszystkim sposobem uporządkowania (obszary kompetencji) i przedstawieniem kolejnych stopni rozwoju kompetencji.

Głównym celem tworzenia matryc nie jest zastąpienie treści określonych w podstawach programowych, ale przedstawienie kompetencji zawodowych w sposób bardziej zrozumiały dla pracodawców i nauczycieli.

W projekcie proponuje się stosowanie profili kompetencji ucznia-stażysty. Te profile tworzy się w oparciu o macierz kompetencji (najważniejsze jest „określenie” obszarów i stopni rozwoju kompetencji).

Podstawowe dwa profile:

- **Organizacyjny profil** – odzwierciedlające zakres kompetencji kształconych w ramach i w oparciu o program realizowany przez daną placówkę we współpracy z pracodawcą.
- **Indywidualny profil** – pozwalające monitorować i zaplanować rozwój właściwych kompetencji zawodowych uczniów.

Projekt TRIFT wskazuje na stosowanie w/w dokumentacji na wszystkich etapach realizacji praktycznej nauki zawodu. Dokumentacja ta ma służyć dobremu planowaniu, organizacji, a w następnej kolejności także ewaluacji/walidacji całego procesu kształcenia i jego efektów.

W trakcie prac nad zasadami zapewniania jakości oraz narzędziami ich weryfikacji w zakresie stażu uczniowskiego niezbędne jest położenie nacisku na:

- rozpoznanie potrzeb informacyjnych i oczekiwań wszystkich podmiotów zaangażowanych w organizowanie i przebieg stażu uczniowskiego, tj. dyrektorów szkół prowadzących kształcenie w danym zawodzie, podmiotów przyjmujących uczniów na staż oraz uczniów i ich rodziców;
- wspieranie dialogu między podmiotami zaangażowanymi w realizację stażu uczniowskiego;
- przedstawienie korzyści, jakie dla jakości kształcenia zawodowego niesie ze sobą odbywanie przez uczniów staży w rzeczywistych warunkach pracy;
- czytelne przedstawienie dla wszystkich zainteresowanych stron przebiegu stażu uczniowskiego, obejmującego informacje o działaniach pożądanym na każdym etapie, takich jak:
  1. przygotowanie do realizacji stażu;
  2. zawarcie umowy przez podmiot przyjmujący na staż z uczniem albo jego rodzicami, w tym jasne ustalenie zakładanych do osiągnięcia celów edukacyjnych;
  3. realizacja stażu pod kierunkiem opiekuna stażu uczniowskiego;
  4. zakończenie współpracy i ocena, czy zakładane cele zostały osiągnięte.

Ustawiczny postęp techniczny w branży chemicznej (CHM) powoduje, że sektor potrzebuje nowego podejścia do kształcenia pracowników. Pracownicy zatrudnieni w branży muszą znać nowe technologie, korzystające z systemów elektronicznych. Współczesny technik ochrony środowiska powinien być osobą nowoczesną, otwartą na wszelkie zmiany w sposobie realizacji zadań zawodowych na stanowisku pracy, a także nowinki techniczne. Wymaga to kształtowania umiejętności interdyscyplinarnych,

elastyczności poznawczej oraz kreatywności. Tak samo bardzo ważne są kompetencje miękkie. Obecnie takie wymagania stawia współczesny rynek pracy. Wspomniane wyżej już wyzwania oraz postęp techniczny, stawia przed szkołami i współpracującymi z nimi pracodawcami coraz wyższe wymagania. Konieczność ciągłego wprowadzania zmian technologicznych i organizacyjnych wymusza zmiany w organizacji działań w procesie edukacji zawodowej. Efekty tych działań powinny być najwyższej jakości.

W ramach projektu opracowano zasady zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w branży chemicznej (CHM), które oparte są na wybranych elementach koncepcji TQM (Kompleksowe Zarządzanie Jakością) oraz min. zasadach jakości Deminga.

System TQM to sposób zarządzania organizacją, skoncentrowany na jakości, oparty na udziale wszystkich członków organizacji i nakierowany na osiągnięcie długotrwałego sukcesu dzięki zadowoleniu klienta oraz korzyściom dla wszystkich członków organizacji i dla społeczeństwa.

Pięć zasad TQM:

- nieustanne doskonalenie - niekończące się ulepszanie wszystkich i wszystkiego,
- najważniejszy klient i pracownicy,
- zaangażowane kierownictwo – przywództwo,
- koncentracja tylko na faktach,
- powszechne uczestnictwo - zrozum całość, do której należy część, w której pracujesz.

Wykorzystanie TQM w oświacie zawodowej gwarantuje osiągnięcie coraz lepszych efektów kształcenia.

Efekty wszystkich powyższych działań powinny być najwyższej jakości. Często wykorzystywanym podejściem, które ma służyć zapewnieniu jakości, jest np. Cykl Deminga.

W przypadku stażu uczniowskiego mogą to być następujące kroki:

- **KROK I - PLANOWANIE** – określenie sposobu działań prowadzących do wyznaczonego celu jakościowego, np.: program praktycznej nauki zawodu w zakresie stażu uczniowskiego;
- **KROK II - WYKONANIE** – realizowanie wcześniej zaplanowanych działań, np.: realizacja stażu uczniowskiego;
- **KROK III - SPRAWDZANIE** – badanie wyników wcześniej podjętych działań i sprawdzanie stopnia wykonania celów zawartych w programie, np.: monitorowanie jakości odbytego stażu uczniowskiego;
- **KROK IV - POPRAWIANIE** – doskonalenie procesu (działania) na podstawie wniosków wyciągniętych podczas sprawdzania oraz dostarczanie nowych rozwiązań, które można zawrzeć w kolejnym planie np.: ewaluacja odbytego stażu uczniowskiego.

Trzy obszary Projektu **TRIFT** :

1) **Macierze kompetencji**

Macierze kompetencji opracowane zostały w ramach projektu VQTS (Vocational Qualifications Transfer System). Sporządzono w nim strukturę opisów kompetencji związanych z pracą i ich nabywania. Różnice pomiędzy omawianym modelem a podstawami programowymi kształcenia w zawodzie wynikają z przyjętego stopnia szczegółowości, sposobu uporządkowania obszarów kompetencji i ukazania kolejnych stopni rozwoju kompetencji. Celem tworzenia matryc jest przedstawienie kompetencji zawodowych w sposób zrozumiały dla pracodawców i nauczycieli.

2) **Profile kompetencji**

Profile kompetencji opracowuje się w oparciu o macierz kompetencji (poprzez „zakreślenie” obszarów i stopni rozwoju kompetencji).

Wyróżniono dwa rodzaje profili kompetencji:

- profile organizacyjne – dotyczą placówki; charakteryzują zakres kompetencji kształconych w ramach programu realizowanego przez daną placówkę,

- profile indywidualne – dotyczą ucznia; umożliwiają zaplanowanie i monitorowanie rozwoju kompetencji uczniów.

3) Dokumentacja TRIFT - przygotowanie, koordynacja, ewaluacja i certyfikacja efektów uczenia się

Całe opracowanie zasad zapewniania jakości kształcenia praktycznego zostało oparte na rozwiązaniach wypracowanych i zalecanych w projekcie TRIFT. Projekt TRIFT przewiduje stosowanie dokumentacji na wszystkich etapach realizacji stażu zawodowego. Dokumentacja ma służyć dobremu zaplanowaniu, organizacji, a w następnej kolejności także ewaluacji procesu kształcenia i jego efektów. Dokumentacja powinna być stosowana na wszystkich etapach przebiegu praktycznej nauki zawodu w zakresie stażu uczniowskiego, w celu zapewnienia prawidłowego zaplanowania, organizacji i realizacji, a następnie ewaluacji procesu i efektów kształcenia.

5. Podstawowe pojęcia zasad zapewniania jakości stażu uczniowskiego.

- 1) **Stażysta** – uczeń technikum lub branżowej szkoły I stopnia niebędący młodocianym pracownikiem, który dobrowolnie zgłosił chęć uczestnictwa w stażach uczniowskich i podpisał umowę o staż. Źródło definicji: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, art. 121a ust. 1, (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.)
- 2) **Staż uczniowski** – forma nabywania doświadczenia i umiejętności praktycznych przez uczniów szkół zawodowych niezbędnych do wykonywania pracy w zawodzie w rzeczywistych warunkach pracy. Źródło definicji: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, art. 121a ust. 1 (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.)
- 3) **Umowa o staż uczniowski** – umowa zawarta w formie pisemnej pomiędzy Podmiotem przyjmującym na staż a Stażystą określająca zasady odbywania stażu zawodowego przez Stażystę i nie może być zawarta na okres dłuższy niż okres nauki w technikum. Źródło definicji: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, art. 121a ust. 15,17 (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.)
- 4) **Podmiot przyjmujący na staż uczniowski** – Osoba fizyczna, osoba prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej (szczególnie Centrum Kształcenia Zawodowego lub Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego) Źródło definicji: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, art. 121a ust. 2 (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.)
- 5) **Opiekun Stażu** – osoba wyznaczona przez Podmiot przyjmujący na staż uczniowski, sprawująca nadzór nad Stażystą oraz prawidłową organizacją i przebiegiem stażu, zgodnie z przyjętym programem stażu zawodowego, spełniająca warunek określony w art. 120 ust. 3a.. Źródło definicji: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, art. 121a ust. 21,22 (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.)
- 6) **Program realizacji stażu uczniowskiego** – jest to opis sposobu realizacji celów kształcenia i treści nauczania ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego, w formie oczekiwanych efektów kształcenia.

- 7) **Umiejętności** – przyswojone w procesie uczenia się zdolności do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej. Na podstawie: Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. 2016 poz. 64)
- 8) **Dzienniczek przebiegu stażu uczniowskiego** – dokument, w którym zapisane są zajęcia i czynności wykonywane przez Stażystę, potwierdzający realizację celów i zadań określonych w programie stażu uczniowskiego.
- 9) **Kompetencje** – zgodnie z Zaleceniem Rady ws. europejskich ram dla uczenia się przez całe życie - oznaczają udowodnioną zdolność stosowania – w pracy lub nauce oraz w rozwoju zawodowym i osobistym – wiedzy, umiejętności i zdolności osobistych, społecznych lub metodologicznych. W dydaktyce (wg. B. Niemierko) – kompetencje to zintegrowane: wiedza, umiejętności i postawy niezbędne do podejmowania i wykonywania działań poznawczych i praktycznych w określonej dziedzinie kształcenia, życia osobistego i zawodowego. Źródło definicji: Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie uchylające zalecie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2017/C 189/03).
- 10) **Kompetencje kluczowe** – połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, przy czym:
  - na wiedzę składają się fakty i liczby, pojęcia, idee i teorie, które są już ugruntowane i pomagają zrozumieć określoną dziedzinę lub zagadnienie;
  - umiejętności definiuje się jako zdolność i możliwość realizacji procesów i korzystania z istniejącej wiedzy do osiągnięcia wyników;
  - postawy opisują gotowość i skłonność do działania lub reagowania na idee, osoby lub sytuacje.

Kompetencje kluczowe to te kompetencje, których wszyscy potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, zatrudnienia, włączenia społecznego, zrównoważonego stylu życia, udanego życia w pokojowych społeczeństwach, kierowania życiem w sposób prozdrowotny i aktywnego obywatelstwa. Rozwijają się one w perspektywie uczenia się przez całe życie, począwszy od wczesnego dzieciństwa przez całe dorosłe życie, za pomocą uczenia się formalnego, poza formalnego i nieformalnego, we

wszystkich kontekstach, w tym w rodzinie, szkole, miejscu pracy, sąsiedztwie i innych społecznościach. Wszystkie kompetencje kluczowe uważa się za jednakowo ważne; każda z nich przyczynia się do udanego życia w społeczeństwie. Kompetencje mogą być stosowane w wielu różnych kontekstach i rozmaitych kombinacjach. Ich zakresy się pokrywają i są ze sobą powiązane: aspekty niezbędne w jednej dziedzinie wspierają kompetencje w innej. Takie umiejętności jak krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, umiejętności komunikacyjne i negocjacyjne, umiejętności analityczne, kreatywność i umiejętności międzykulturowe są elementem wszystkich kompetencji kluczowych.

W ramach odniesienia ustanowiono osiem kompetencji kluczowych:

- 1) kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- 2) kompetencje w zakresie wielojęzyczności,
- 3) kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- 4) kompetencje cyfrowe,
- 5) kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- 6) kompetencje obywatelskie,
- 7) kompetencje w zakresie przedsiębiorczości,
- 8) kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Źródło definicji: Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2018/C 189/01).

- 11) **Kompetencje personalne i społeczne** – zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania. Są składnikami (oprócz wiedzy i umiejętności) oczekiwanych efektów kształcenia zawartych w podstawach programowych: z 2012 r. i 2017 r. – efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz z 2019 r. – są elementem efektów kształcenia w każdej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodach szkolnictwa branżowego. Na podstawie: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej

z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. poz. 991). Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz. 860, z późn. zm.).

- 12) **Zadania zawodowe** – to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu. Układ czynności zawodowych powiązany jednym celem działania kończącym się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. Jest to podstawowa jednostka aktywności zawodowej w ramach danego zawodu, stanowiąca logiczny zbiór czynności zawodowych o określonym celu i okresie realizacji, umożliwiający sporządzenie opisu zawodu. Źródło definicji: Projekt „Przygotowanie i udostępnienie multimedialnych zasobów wspierających proces doradztwa zawodowego” nr projektu POWR.02.14.00-00-1002/18 współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.14 Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie.
- 13) **Szkoła** – tożsamy z dyrektorem szkoły lub osobą przez niego wyznaczoną do nadzoru pedagogicznego odbywanego stażu uczniowskiego. Na podstawie: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, art. 121a ust. 19 (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.).
- 14) **Praktyczna nauka zawodu** (pnz) – Praktyczna nauka zawodu uczniów jest organizowana przez szkołę. Praktyczna nauka zawodu młodocianych jest organizowana przez pracodawcę, który zawarł z nimi umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego. Praktyczna nauka zawodu jest organizowana w formie zajęć praktycznych, a w technikum, branżowej szkole II stopnia i szkole policealnej – także w formie praktyk zawodowych. Zajęcia praktyczne organizuje się dla uczniów i młodocianych w celu opanowania przez nich umiejętności zawodowych niezbędnych do podjęcia pracy w danym zawodzie, a w przypadku zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców, w tym na zasadach dualnego systemu kształcenia – również w celu zastosowania i pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy. Zajęcia praktyczne organizuje się w czasie trwania

zajęć dydaktyczno-wychowawczych. W przypadkach uzasadnionych specyfiką danego zawodu zajęcia praktyczne, odbywane u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia, mogą być organizowane także w okresie ferii letnich. Praktyki zawodowe organizuje się dla uczniów w celu zastosowania oraz pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy. Praktyki zawodowe uczniów mogą być organizowane w czasie całego roku szkolnego, w tym również w okresie ferii letnich. W przypadku organizowania, w okresie ferii letnich, praktyk zawodowych lub zajęć praktycznych u pracodawców, w tym na zasadach dualnego systemu kształcenia odpowiedniemu skróceniu ulega czas trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych dla uczniów odbywających te praktyki lub zajęcia. Źródło definicji: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. z 2019 r. Poz. 391)

- 15) **Branża** – grupa zawodów szkolnictwa branżowego, przyporządkowana ze względu na specyfikę umiejętności zawodowych lub zakres w jakim umiejętności te są wykorzystywane podczas wykonywania zadań zawodowych. Źródło definicji: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego.
- 16) **Efekty kształcenia** – są to zapisy w formie oczekiwanych efektów kształcenia, które integrują: wiedzę, umiejętności zawodowe oraz kompetencje personalne i społeczne występujące w podstawach programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego (i w podstawach programowych kształcenia w zawodach) oraz w programach nauczania do tych podstaw opracowywane przez szkoły. Źródło definicji: Na podstawie: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. poz. 991). Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. 2019, poz. 391). Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 2019 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz. U. poz. 652).
- 17) **Efekty uczenia się** – wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się. Źródło definicji: Ustawa o ZSK

- 18) **Europejska rama kwalifikacji (ERK)** – przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.

6. Narzędzia weryfikacji zasad zapewniania jakości kształcenia praktycznego w zakresie stażu uczniowskiego (wzory)

W projekcie proponuje się stosowanie profili kompetencji. Profile tworzy się w oparciu o macierz kompetencji (poprzez „zakreślenie” obszarów i stopni rozwoju kompetencji).

Procedura – wskazania do szczegółowego opracowania profilu organizacyjnego w warunkach firmy, w której jest realizowany staż uczniowski (praktyczna nauka zawodu):

1. Rozpocznij od przeczytania opisów całej matrycy kompetencji.
2. Porównaj opisy w matrycy kompetencji z programem nauczania lub planem szkolenia oraz kompetencjami nabytymi podczas programu kształcenia.
3. Wskaż odpowiednie obszary kompetencji.
4. Wskaż odpowiednie stopnie rozwoju kompetencji.
5. Sprawdź ponownie program nauczania lub plan szkolenia pod kątem tego, czy we wskazanych obszarach kompetencji i stopniach rozwoju kompetencji odzwierciedlono wszystkie istotne części.
6. Spisz te części lub obszary tematyczne zawarte w programie nauczania lub planie szkolenia, które znajdują się poza głównym obszarem zainteresowania profilu zawodowego lub odnoszą się do dodatkowych kompetencji zawodowych rozwijanych przez program kształcenia, ale nieuwzględnionych w matrycy kompetencji. Spisz pozostałe informacje dotyczące różnic pomiędzy opisami w matrycy kompetencji a programem nauczania lub planem szkolenia (np. w niektórych przypadkach tylko pewne części opisu stopnia rozwoju kompetencji mogą być istotne dla programu kształcenia). Tak jak powyżej, informacje te będą istotne dla certyfikatu profilu kompetencji (patrz punkt 4).

7. Dokonaj przeglądu rezultatu wraz z innymi osobami zaangażowanymi w proces kształcenia (np. kadrami nauczycielską bądź szkoleniową lub osobami pełniącymi podobne funkcje), przedstawicielami przedsiębiorstw, w których pracują absolwenci programu kształcenia, osobami kształcącymi się lub absolwentami.
8. Jeżeli będzie to konieczne zmień wynik na podstawie uzyskanych od nich uwag.
9. Dokonaj finalizacji profilu organizacyjnego.

Matryca kompetencji, która powstaje z tych opisów, nie zastępuje w jakikolwiek sposób podstawy programowej kształcenia w zawodzie technik ochrony środowiska. Zawarte w niej opisy skupiają się na empirycznie opracowanych kompetencjach związanych z pracą a nie na treści programu nauczania („danych wejściowych”). Z tego powodu należy upewnić się, iż opisywane i rozróżniane są tylko te kompetencje, które rzeczywiście istnieją w praktyce. W matrycy nie powinno wykorzystywać się przedmiotów z programu nauczania i tego nie zrobiono. Należy też unikać opisów stopni, które są jedynie analityczne.

7. Obszary i etapy zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w zakresie stażu uczniowskiego

W wyniku odbycia kształcenia praktycznego w zawodzie technik ochrony środowiska uczeń podniesie swoje kompetencje w zakresie kwalifikacji **CHM.05. Ocena stanu środowiska, planowanie i realizacja zadań w ochronie środowiska:**

- korzystania z map pogody oraz danych meteorologicznych i hydrologicznych,
- przestrzegania zasad wykonywania rysunków technicznych oraz szkiców rysunkowych,
- stosowania przepisów prawa dotyczących ochrony i kształtowania środowiska,
- rozpoznawania właściwych norm i procedur oceny zgodności podczas realizacji zadań zawodowych,
- posługiwania się dokumentacją techniczną, projektową, kartami charakterystyk odczynników, normami oraz instrukcjami dotyczącymi wykonywania badań stanu środowiska,
- planowania prac związanych z badaniem stanu środowiska,
- pobierania próbek do badań laboratoryjnych i terenowych zgodnie z zasadami poboru,
- obsługi urządzeń i aparatury kontrolno- pomiarowej,
- prowadzenia badań procesów zachodzących w środowisku,
- przestrzegania zasad sporządzania bilansów zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu,
- organizowania działań związanych z monitoringiem zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu zgodnie z zasadami Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP),
- określania jakości komponentów środowiska na podstawie dopuszczalnych norm i przepisów prawa,
- oceniania aktualnego stanu środowiska,
- obliczania emisji zanieczyszczeń środowiska,
- określania warunków uzyskania zgód i pozwoleń na podstawie przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska i prawa wodnego,

- planowania zadań dotyczących ochrony wód,
- planowania zadań dotyczących ochrony powietrza atmosferycznego,
- planowania zadań dotyczących ochrony gleb,
- charakteryzowania racjonalnej gospodarki odpadami komunalnymi,
- charakteryzowania racjonalnej gospodarki odpadami przemysłowymi.

Przykładowe obszary zapewnienia jakości kształcenia i podmiot badany z uwzględnieniem dwóch etapów badań

L.p.	Obszar zapewnienia jakości kształcenia	Etap diagnozy			Etap ewaluacji		
		Szkoła	Pracodawca	Uczeń	Szkoła	Pracodawca	Uczeń
1.	Kompetencje zawodowe ucznia		X	X		X	X
2.	Organizacja stażu		X	X		X	X

„X” oznacza: uwzględnione w badaniach obszary zapewnienia jakości kształcenia praktycznego w zakresie stażu i grupy zaangażowane w staż uczniowski w poszczególnych etapach badań.

8. Opis kompetencji dla zadań zawodowych

Kwalifikacja: CHM.05. Ocena stanu środowiska, planowanie i realizacja zadań w ochronie środowiska		
Moduł	Jednostka modułowa	Kompetencje Stażysta potrafi:
Badanie stanu komponentów środowiska	Posługiwanie się dokumentacją zawodową	odczytywać różne dokumenty zawodowe: mapy pogody, mapy hydrologiczne, zestawienia danych,
		interpretować informacje hydrologiczne i meteorologiczne na podstawie map i zestawień danych,
		stosować terminologię techniczną charakterystyczną dla zadań zawodowych,
		odczytywać i sporządzać różne rysunki techniczne,
		stosować terminologię stosowaną w aktach prawnych dotyczących ochrony środowiska,
		interpretować normy i procedury wykorzystywane w ochronie środowiska,
		interpretować dokumenty zawodowe: wykresy, normy, dane statystyczne, instrukcje dotyczące oznaczeń laboratoryjnych,
		korzystać z informacji zwartych w dokumentacji technicznej.
	Dobieranie metod badań i przygotowanie próbek do badań laboratoryjnych	planować kolejność prac związanych z wykonaniem badań prób środowiskowych,
		dobrać aparaturę pomiarową do badań powietrza, wody i gleby oraz hałasu,
		posługiwać się próbnikami, czerpakami i przyrządami do pobierania próbek ciał o różnych stanach skupienia,
		stosować utrwalenie pobranych próbek laboratoryjnych,
Analiza laboratoryjna i rejestrowanie wyników badań	odpowiednio opisywać próbki, przygotowywać do transportu i transportować pobrane próbki.	
	dokonać pomiarów wskaźników jakości poszczególnych komponentów środowiska z wykorzystaniem odpowiednich urządzeń pomiarowych,	
	odczytywać i rejestrować wyniki pomiarów,	
	przeprowadzić badania laboratoryjne próbek gleby, powietrza i wody,	
		prowadzić ewidencję i analizować jakość wykonanych pomiarów i oznaczeń,

Monitorowanie stanu środowiska	Ocena jakości powietrza i klimatu akustycznego środowiska	kontrolować zmiany zachodzące w powietrzu atmosferycznym i klimacie akustycznym,
		interpretować wyniki pomiarów,
		opracować wyniki badań,
		ustalać wielkość emisji i immisji zanieczyszczeń do powietrza,
		odczytać informacje zawarte w rocznikach statystycznych dotyczące jakości powietrza i klimatu akustycznego,
		wskazać obowiązujące dopuszczalne poziomy dźwięku i zanieczyszczeń powietrza na terenie objętym monitoringiem,
		odczytać i zinterpretować dane zawarte w opracowaniach i analizach z monitoringu jakości powietrza i klimatu akustycznego (np. raporty, roczniki, mapy akustyczne),
		opracować plan działań związanych z monitoringiem zanieczyszczeń powietrza oraz hałasu,
		określić stopień zanieczyszczenia powietrza oraz wielkości przekroczeń poziomu dźwięku na monitorowanym terenie na podstawie odpowiednich norm,
		proponować rozwiązania na podstawie raportu stanu środowiska,
		sporządzić raport dotyczący stanu powietrza i klimatu akustycznego na danym terenie,
		korzystać z informacji zawartych w normach branżowych i przepisach prawa, sporządzać mapy akustyczne,
		dokonać oceny aktualnego stanu powietrza,
		proponować działania naprawcze w kontekście zmian zachodzących w powietrzu i klimacie akustycznym,
		obliczać emisję zanieczyszczeń gazowych do atmosfery,
		obliczyć emisję zanieczyszczeń pyłowych do atmosfery,
		obliczać równoważny poziom dźwięku,
		określać klimat akustyczny,
stosować przepisy prawa dotyczące ochrony powietrza i klimatu akustycznego,		
ustalać opłaty i kary za emisję zanieczyszczeń do atmosfery i przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku,		
przygotowywać dokumentację niezbędną do uzyskania zgód i pozwoleń na wprowadzanie zanieczyszczeń do atmosfery,		
wykonywać ocenę szkodliwego oddziaływania inwestycji na powietrze i klimat akustyczny,		

Monitorowanie stanu środowiska	Ocena jakości wody	oznaczyć poziom wskaźników fizykochemicznych i biologicznych wody,
		zastosować programy komputerowe do ewidencji wyników wykonywanych pomiarów,
		analizować wyniki pomiarów w celu oceny procesów zachodzących w środowisku wodnym,
		opracować i ewidencjonować wyniki badań,
		obliczyć ładunki zanieczyszczeń trafiających do wody z odprowadzanymi ściekami,
		określić dopuszczalny poziom zanieczyszczeń w wodzie,
		wskazać lokalizację punktów pomiarowych monitoringu wody,
		wskazać rodzaje badań wykonywanych w danym zakresie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych,
		wskazać zbiorniki wód podziemnych do monitoringu operacyjnego i badawczego,
		ocenić stopień zanieczyszczenia wody na podstawie obowiązujących norm i przepisów prawa,
		opracować raport stanu wód na podstawie przepisów prawa,
		zaplanować rozwiązania na podstawie raportu stwierdzającego podwyższone stopnie zanieczyszczenia wód,
		ocenić stan środowiska wodnego na podstawie wyników badań,
		przewidzieć zmiany, które będą zachodzić w środowisku wodnym,
		planować działania naprawcze dla obszarów wodnych, które zostały zanieczyszczone,
		określić wielkość ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami komunalnymi do wody,
		określić wielkość ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami przemysłowymi do wody,
		korzystać z danych tabelarycznych,
		korzystać z katastru wodnego,
		określić stawki opłat za pobór wód i ścieki,
naliczyć kary za przekroczenia w użytkowaniu wód wynikających pozwoleń wodno-prawnych,		
odczytać dane o sieciach hydrograficznych,		
przygotować dokumentację związaną z pozwoleniami wodno-prawnym,		
sporządzić dokumentację związaną z oceną szkodliwego oddziaływania inwestycji na zdrowie człowieka i środowisko.		

Monitorowanie stanu środowiska	Ocena stanu gleby	wykonywać badania gleby w celu określenia procesów zachodzących w środowisku,
		ewidencjonować wyniki z wykonanych pomiarów,
		dokonywać analizy wyników pomiarów w celu oceny procesów zachodzących w glebach,
		dokonać analizy informacji zawartych w bilansach zanieczyszczeń gleb,
		przygotować bilans zanieczyszczeń gleb,
		opracować wyniki analiz zanieczyszczeń gleb,
		obliczyć lub określić dopuszczalny stopień zanieczyszczenia środowiska glebowego na podstawie obowiązujących norm i przepisów prawa,
		wskazać lokalizację punktów pomiarowych monitoringu gleby,
		wskazać rodzaje badań wykonywanych w danym zakresie monitoringu gleby,
		ocenić stopień zanieczyszczenia gleby,
		opracować raport stanu zanieczyszczenia gleb,
		zaplanować rozwiązania na podstawie raportu stwierdzającego podwyższone stopnie zanieczyszczenia gleb,
		ocenić stan środowiska glebowego na podstawie wyników badań,
		przewidzieć zmiany, które będą zachodzić w środowisku glebowym,
		zaplanować działania naprawcze dla gleb zanieczyszczonych,
		obliczać wielkość ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych do gleby,
		korzystać z przepisów dotyczących ochrony gleb,
odczytać dane o zanieczyszczeniach gleb,		
przygotować dokumentację związaną z pozwoleniami dotyczącymi terenów glebowych,		
sporządzić dokumentację związaną z oceną szkodliwego oddziaływania inwestycji na zdrowie człowieka i środowisko glebowe.		
Określanie zadań na rzecz ochrony środowiska	Prognozowanie zadań dotyczących ochrony wód	dokonać obliczeń zapotrzebowania na wodę,
		sporządzić bilans wodno-ściekowy,
		zaplanować proces uzdatniania wody w zależności od wymagań końcowych,
		obsłużyć urządzenia do uzdatniania wody i/lub oczyszczania ścieków,
		monitorować eksploatację urządzeń w ciągu technologicznym uzdatniania wody i/lub oczyszczania ścieków,

Określanie zadań na rzecz ochrony środowiska	Prognozowanie zadań dotyczących ochrony wód	interpretować nieprawidłowości w funkcjonowaniu urządzeń i przebiegu procesów uzdatniania wody i/lub oczyszczania ścieków,
		interpretować wyniki analiz międzyprocesowych,
		wskazać lokalizację i zaplanować montaż przydomowej oczyszczalni ścieków,
		czytać dokumentację projektową dotyczącą sieci wodnych i kanalizacyjnych,
		sporządzić rysunki techniczne oraz schematy technologiczne ujęć wody, SUW, oczyszczalni ścieków.
	Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza i dobieranie metod ograniczenia poziomu hałasu	wyznaczać wielkość emisji zanieczyszczeń z emitera,
		dokonać analizy rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń na danym terenie,
		dobrać metody ograniczenia emisji zanieczyszczeń do rodzaju emitowanych substancji gazowych i pyłowych do atmosfery,
		dobrać sposoby ochrony człowieka przed hałasem i drganiami,
	Planowanie rekultywacji gleb	stosować akty prawne dotyczące ochrony powietrza oraz ochrony przed hałasem.
		rozzróżniać źródła zanieczyszczenia gleby,
		proponować metody ochrony gleb przed dewastacją i degradacją,
	Gospodarowanie odpadami komunalnymi i przemysłowymi	dobrać prace związane z rekultywacją gleb,
		oceniać stopień, przyczyny i skutki degradacji gleb.
		klasyfikować odpady według określonych kryteriów,
		sortować odpady komunalne,
stosować zasady składowania i magazynowania odpadów komunalnych,		
dobrać sposoby zagospodarowania odpadów komunalnych,		
planować metodę unieszkodliwiania odpadów komunalnych,		
planować prace związane ze spalaniem odpadów komunalnych oraz eksploatacją spalarni,		
wybrać metodę zagospodarowania osadów ściekowych,		
planować transport odpadów przemysłowych niebezpiecznych,		
projektować sposób składowania odpadów przemysłowych,		
dobrać metodę unieszkodliwiania odpadów przemysłowych,		
planować gospodarcze wykorzystanie odpadów przemysłowych.		

9. Ocena profilu kompetencji po odbyciu stażu uczniowskiego

W celu zapewnienia wysokiej jakości realizacji stażu uczniowskiego powinno być prowadzone na bieżąco monitorowanie zaplanowanych zadań poprzez:

- weryfikację obecności na stażu uczniowskim,
- weryfikację realizacji czynności określonych w harmonogramie,
- weryfikację zapisów ucznia w dzienniczku stażu uczniowskiego,
- weryfikację wstępnego pomiaru kompetencji ucznia,
- weryfikację końcowego pomiaru kompetencji ucznia po zakończonym stażu uczniowskim .

Poprawnie prowadzony monitoring przebiegu „programu realizacji praktycznej nauki zawodu z uwzględnieniem staży uczniowskich” daje gwarancję:

- weryfikacji efektów kształcenia pod kątem ich adekwatności i skuteczności,
- obiektywnej oceny kompetencji zawodowych ucznia przez opiekuna stażu uczniowskiego u pracodawcy,
- przygotowania profesjonalnego raportu z realizacji stażu uczniowskiego, który będzie odzwierciedlał rzeczywisty stan wykonywanych zadań zawodowych w poszczególnych działach firmy,
- elastycznego korygowania i dostosowania realizacji zadań zawodowych do indywidualnych potrzeb ucznia,
- uzupełnienia luk kompetencyjnych,
- uzyskania dokumentu potwierdzającego odbycie stażu uczniowskiego w zawodzie.

Duże zaangażowanie pracodawców na etapie realizacji stażu uczniowskiego pozwoli na wykształcenie wysokiej klasy specjalistów, poszukiwanych na rynku pracy wyposażonych w pożądane kompetencje.

Narzędzia oceny jakości kompetencji zawodowych

Diagnoza i ocena kompetencji zawodowych jest kluczowym elementem kształcenia zawodowego. Podstawowym celem oceny kompetencji pracowników jest oszacowanie różnic pomiędzy wymaganym na danym stanowisku poziomem kompetencji a poziomem, na którym uczeń aktualnie się znajduje. Narzędzia i metody pomiaru kompetencji zawodowych powinny pozwolić na precyzyjną identyfikację luk kompetencyjnych. Wskazanie luk kompetencyjnych pozwala na trafne zaplanowanie potrzeb rozwojowych każdego z uczestników kształcenia praktycznego. Wyniki pomiaru kompetencji pozwolą na wskazanie, które obszary wymagają doskonalenia. W tabeli poniżej zestawiono proponowane narzędzia do pomiaru kompetencji w ramach oceny kształcenia w zawodzie technik ochrony środowiska i wskazano, które należy przeprowadzić obowiązkowo, a które w zależności od wyboru szkoły.

Lp.	Rodzaj narzędzia do pomiaru kompetencji zawodowych	Zalecenie wykonania
1.	Wstępny arkusz pomiaru kompetencji przeprowadzony przed rozpoczęciem stażu.	obowiązkowo
2.	Końcowy arkusz pomiaru kompetencji przeprowadzony po odbyciu stażu.	obowiązkowo
3.	Ankieta nr 1. Ocena programu w zakresie spełnienia wymagań polskiej ramy jakości staży i praktyk.	fakultatywnie
4.	Wywiad nr 1. Arkusz badania dokumentacji i współpracy pracodawcy ze szkołą.	fakultatywnie
5.	Ankieta nr 2. Wstępny arkusz badania organizacji stażu dla ucznia.	obowiązkowo
6.	Ankieta nr 3. Kwestionariusz dla pracodawcy.	fakultatywnie
7.	Ankieta nr 4. Końcowy arkusz badania przebiegu stażu dla ucznia.	obowiązkowo
8.	Ankieta nr 5. Kwestionariusz ankiety dla szkoły.	fakultatywnie

* Zaleca się formę elektroniczną wypełniania formularzy.

UWAGA:

Autorzy zakładają możliwość uzyskania przez uczestników kształcenia praktycznego dodatkowego certyfikatu potwierdzającego zrealizowanie programu praktycznej nauki zawodu, który np. wykracza poza program.

10. Załączniki

WSTĘPNY ARKUSZ POMIARU KOMPETENCJI

Imię i nazwisko ucznia:

Zawód: **technik ochrony środowiska 325511**

Data rozpoczęcia stażu uczniowskiego:

Kompetencje w danym obszarze zawodowym Stażysta potrafi:	Poziom opanowania umiejętności					Uwagi
	1	2	3	4	5	
M.1. Wprowadzenie do pracy zawodowej						
M.1. JM.1. Stosowanie przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony środowiska, ochrony przeciwpożarowej i ergonomii						
stosować zasady bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisy prawa dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska,						
organizować stanowisko pracy zgodnie z wymaganiami ergonomii, przepisami prawa dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska,						
udzielać pierwszej pomocy w stanach nagłego zagrożenia zawodowego.						
M.1. JM.2. Unikanie zagrożeń dla zdrowia i życia na stanowisku pracy						
stosować środki ochrony indywidualnej i zbiorowej podczas wykonywania zadań zawodowych.						
M.2. Badanie stanu komponentów środowiska						
M.2. JM.1. Posługiwanie się dokumentacją zawodową						
korzystać z map pogody oraz danych meteorologicznych i hydrologicznych,						
przestrzegać zasad wykonywania rysunków technicznych oraz szkiców rysunkowych,						
stosować przepisy prawa dotyczące ochrony i kształtowania środowiska,						
rozpoznać właściwe normy i procedury oceny zgodności podczas realizacji zadań zawodowych,						
posługiwać się dokumentacją techniczną, projektową, kartami charakterystyk odczynników, normami oraz instrukcjami dotyczącymi wykonywania badań stanu środowiska.						
M.2. JM.2. Dobieranie metod badań i przygotowanie próbek do badań laboratoryjnych						
zaplanować prace związane z badaniem stanu środowiska,						
pobrać próbki do badań laboratoryjnych i terenowych zgodnie z zasadami poboru.						
M.2. JM.3. Analiza laboratoryjna i rejestrowanie wyników badań						
obsługiwać urządzenia i aparaturę kontrolno- pomiarową,						

przeprowadzać badania procesów zachodzących w środowisku,						
M.3. Monitorowanie stanu środowiska						
M.3. JM.1. Ocena jakości powietrza i klimatu akustycznego środowiska.						
przeprowadzać badania procesów zachodzących w środowisku,						
przestrzegać zasad sporządzania bilansów zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu,						
organizować działania związane z monitoringiem zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu zgodnie z zasadami Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP),						
określać jakość komponentów środowiska na podstawie dopuszczalnych norm i przepisów prawa,						
oceniać aktualny stan środowiska,						
obliczać emisje zanieczyszczeń środowiska,						
określać warunki uzyskania zgód i pozwoleń na podstawie przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska i prawa wodnego.						
M.3. JM.2. Ocena jakości wody						
przeprowadzać badania procesów zachodzących w środowisku,						
przestrzegać zasad sporządzania bilansów zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu,						
organizować działania związane z monitoringiem zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu zgodnie z zasadami Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP),						
określać jakość komponentów środowiska na podstawie dopuszczalnych norm i przepisów prawa,						
oceniać aktualny stan środowiska,						
obliczać emisje zanieczyszczeń środowiska,						
określać warunki uzyskania zgód i pozwoleń na podstawie przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska i prawa wodnego.						
M.3. JM.3. Ocena jakości gleby						
przeprowadzać badania procesów zachodzących w środowisku,						
przestrzegać zasad sporządzania bilansów zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu,						
organizować działania związane z monitoringiem zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu zgodnie z zasadami Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP),						
określać jakość komponentów środowiska na podstawie dopuszczalnych norm i przepisów prawa,						
oceniać aktualny stan środowiska,						

obliczać emisje zanieczyszczeń środowiska,						
określać warunki uzyskania zgód i pozwoleń na podstawie przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska i prawa wodnego.						
M.4. Określanie zadań na rzecz ochrony środowiska						
M.4. JM.1. Prognozowanie zadań dotyczących ochrony wód.						
planować zadania dotyczące ochrony wód.						
M.4. JM.2. Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza i dobieranie metod ograniczenia poziomu hałasu						
planować zadania dotyczące ochrony powietrza atmosferycznego.						
M.4. JM.3. Planowanie rekultywacji gleb.						
planować zadania dotyczące ochrony gleb.						
M.4. JM.4. Gospodarowanie odpadami komunalnymi i przemysłowymi						
planować racjonalną gospodarkę odpadami komunalnymi.						
planować racjonalną gospodarkę odpadami przemysłowymi.						
Legenda						
1. Nie posiadam danej umiejętności –nie wiem, jak wykonać daną czynność, nigdy tego nie robiłem.						
2. Uczę się – zaczynam nabywać umiejętność, uczę się podstawowych czynności.						
3. Potrafię wykonać podstawowe czynności –posiadam już podstawowe umiejętności z danego zakresu, ale nie potrafię jeszcze pracować w pełni samodzielnie.						
4. Pracuję samodzielnie – jestem w stanie poradzić sobie z większością sytuacji, wymagających danej umiejętności, rzadko potrzebuję wsparcia.						
5. Uczę innych – opanowałem daną umiejętność na tyle dobrze, że jestem w stanie nauczyć jej innych uczniów/pracowników.						
Uwaga: Narzędzie ma charakter uniwersalny, może być stosowany przez ucznia, opiekuna i pracodawcę na każdym etapie kształcenia.						
Zalecenia: Opiekun stażu układając arkusz pomiaru kompetencji powinien wybrać tylko te efekty kształcenia, które są możliwe do realizacji w danym zakładzie pracy, do którego uczeń udaje się na staż uczniowski oraz które zostały określone w umowie.						

KOŃCOWY ARKUSZ POMIARU KOMPETENCJI

Imię i nazwisko ucznia:

Zawód: **technik ochrony środowiska 325511**

Data rozpoczęcia stażu uczniowskiego:

Data zakończenia stażu uczniowskiego:

Kompetencje w danym obszarze zawodowym Stażysta potrafi:	Poziom opanowania umiejętności					Uwagi
	1	2	3	4	5	
M.1. Wprowadzenie do pracy zawodowej						
M.1. JM.1. Stosowanie przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony środowiska, ochrony przeciwpożarowej i ergonomii						
stosować zasady bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisy prawa dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska,						
organizować stanowisko pracy zgodnie z wymaganiami ergonomii, przepisami prawa dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska,						
udzielać pierwszej pomocy w stanach nagłego zagrożenia zawodowego.						
M.1. JM.2. Unikanie zagrożeń dla zdrowia i życia na stanowisku pracy						
stosować środki ochrony indywidualnej i zbiorowej podczas wykonywania zadań zawodowych.						
M.2. Badanie stanu komponentów środowiska						
M.2. JM.1. Posługiwanie się dokumentacją zawodową						
korzystać z map pogody oraz danych meteorologicznych i hydrologicznych,						
przestrzegać zasad wykonywania rysunków technicznych oraz szkiców rysunkowych,						
stosować przepisy prawa dotyczące ochrony i kształtowania środowiska,						
rozpoznać właściwe normy i procedury oceny zgodności podczas realizacji zadań zawodowych,						
posługiwać się dokumentacją techniczną, projektową, kartami charakterystyk odczynników, normami oraz instrukcjami dotyczącymi wykonywania badań stanu środowiska.						
M.2. JM.2. Dobieranie metod badań i przygotowanie próbek do badań laboratoryjnych						
zaplanować prace związane z badaniem stanu środowiska,						
pobrać próbki do badań laboratoryjnych i terenowych zgodnie z zasadami poboru.						
M.2. JM.3. Analiza laboratoryjna i rejestrowanie wyników badań						
obsługiwać urządzenia i aparaturę kontrolno- pomiarową,						
przeprowadzać badania procesów zachodzących w środowisku.						

M.3. Monitorowanie stanu środowiska						
M.3. JM.1. Ocena jakości powietrza i klimatu akustycznego środowiska.						
przeprowadzać badania procesów zachodzących w środowisku,						
przestrzegać zasad sporządzania bilansów zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu,						
organizować działania związane z monitoringiem zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu zgodnie z zasadami Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP),						
określać jakość komponentów środowiska na podstawie dopuszczalnych norm i przepisów prawa,						
ocenia aktualny stan środowiska,						
obliczać emisje zanieczyszczeń środowiska,						
określać warunki uzyskania zgód i pozwoleń na podstawie przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska i prawa wodnego.						
M.3. JM.2. Ocena jakości wody						
przeprowadzać badania procesów zachodzących w środowisku,						
przestrzegać zasad sporządzania bilansów zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu,						
organizować działania związane z monitoringiem zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu zgodnie z zasadami Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP),						
określać jakość komponentów środowiska na podstawie dopuszczalnych norm i przepisów prawa,						
oceniać aktualny stan środowiska,						
obliczać emisje zanieczyszczeń środowiska,						
określać warunki uzyskania zgód i pozwoleń na podstawie przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska i prawa wodnego.						
M.3. JM.3. Ocena jakości gleby						
przeprowadzać badania procesów zachodzących w środowisku,						
przestrzegać zasad sporządzania bilansów zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu,						
organizować działania związane z monitoringiem zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby oraz hałasu zgodnie z zasadami Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP),						
określać jakość komponentów środowiska na podstawie dopuszczalnych norm i przepisów prawa,						
oceniać aktualny stan środowiska,						
obliczać emisje zanieczyszczeń środowiska,						

określać warunki uzyskania zgód i pozwoleń na podstawie przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska i prawa wodnego.						
M.4. Określanie zadań na rzecz ochrony środowiska						
M.4. JM.1. Prognozowanie zadań dotyczących ochrony wód.						
planować zadania dotyczące ochrony wód.						
M.4. JM.2. Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza i dobieranie metod ograniczenia poziomu hałasu						
planować zadania dotyczące ochrony powietrza atmosferycznego.						
M.4. JM.3. Planowanie rekultywacji gleb.						
planować zadania dotyczące ochrony gleb.						
M.4. JM.4. Gospodarowanie odpadami komunalnymi i przemysłowymi						
planować racjonalną gospodarkę odpadami komunalnymi,						
planować racjonalną gospodarkę odpadami przemysłowymi.						
<p>Legenda</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nie posiadam danej umiejętności –nie wiem, jak wykonać daną czynność, nigdy tego nie robiłem. 2. Uczę się – zaczynam nabywać umiejętność, uczę się podstawowych czynności. 3. Potrafię wykonać podstawowe czynności –posiadam już podstawowe umiejętności z danego zakresu, ale nie potrafię jeszcze pracować w pełni samodzielnie. 4. Pracuję samodzielnie – jestem w stanie poradzić sobie z większością sytuacji, wymagających danej umiejętności, rzadko potrzebuję wsparcia. 5. Uczę innych – opanowałem daną umiejętność na tyle dobrze, że jestem w stanie nauczyć jej innych uczniów/pracowników. <p>Uwaga: Narzędzie ma charakter uniwersalny, może być stosowany przez ucznia, opiekuna i pracodawcę na każdym etapie kształcenia.</p> <p>Zalecenia: Opiekun stażu układając arkusz pomiaru kompetencji powinien wybrać tylko te efekty kształcenia, które są możliwe do realizacji w danym zakładzie pracy, do którego uczeń udaje się na staż uczniowski oraz które zostały określone w umowie.</p>						

11. Przykładowe narzędzia zasad jakości

Ankieta nr 1. Ocena programu w zakresie spełnienia wymagań polskiej ramy jakości staży i praktyk

L.p.	Kryterium oceny:	ODPOWIEDŹ	
		TAK	NIE
Przygotowanie do realizacji programu i rekrutacja			
1.	Program stażu uczniowskiego jest dostępny w formie pisemnego dokumentu.	☐	☐
2.	Program stażu jest udostępniony podmiotom przyjmującym na staż.	☐	☐
3.	Miejsce pracy stażysty jest właściwie przygotowane.	☐	☐
4.	Proces rekrutacji przeprowadzono rzetelnie.	☐	☐
Umowa			
5.	Między zaangażowanymi w program stronami jest zawarta pisemna umowa.	☐	☐
Walor edukacyjny			
6.	Program stażu ma zdefiniowane cele ogólne i operacyjne.	☐	☐
7.	Program stażu ma zdefiniowane treści edukacyjne.	☐	☐
8.	Program stażu ma zaproponowane środki dydaktyczne, metody i formy kształcenia.	☐	☐
Opieka i mentoring			
9.	Opiekun stażu jest wyznaczany na etapie przygotowań do realizacji programu.	☐	☐
10.	Opiekun stażu zapoznaje stażystę z zakresem obowiązków oraz zasadami i procedurami obowiązującymi na miejscu pracy.	☐	☐
11.	Opiekun stażu monitoruje realizację zadań zawodowych i celów edukacyjnych, które przydzielono w programie.	☐	☐
12.	Opiekun stażu udziela informacji zwrotnej stażyście odnośnie osiągniętych wyników i stopnia realizacji zadań.	☐	☐
Czas trwania, wynagrodzenie i opieka socjalna			
13.	Program ma jasno określony dobowy i tygodniowy wymiar czasu odbywania stażu uczniowskiego.	☐	☐
14.	Ogólne ubezpieczenie zdrowotne oraz ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków są zapewnione uczniowi podczas trwania programu.	☐	☐
Ocena programu			
15.	Po ukończeniu programu stażysta otrzymuje pisemne zaświadczenie o odbyciu stażu wraz z wymienionymi efektami uczenia się.	☐	☐
16.	Podmiot przyjmujący na staż umożliwia stażyście ocenę programu w formie pisemnej.	☐	☐

Wywiad nr 1. Arkusz badania dokumentacji i współpracy pracodawcy ze szkołą

Lp.	Pytanie badawcze – wywiad	ODPOWIEDŹ	
		TAK	NIE
1.	Proces rekrutacji stażystów uwzględnia praktyczną naukę zawodu młodocianych.	☐	☐
2.	Podmiot przyjmujący ucznia na staż uczniowski współpracował wcześniej ze szkołą w zakresie praktycznej nauki zawodu.	☐	☐
3.	Czy u pracodawcy jest lub będzie zapotrzebowanie, aby zatrudnić absolwentów kierunku technik ochrony środowiska	☐	☐
4.	Którą formę współpracy ze szkołą realizuje podmiot przyjmujący na staż?		
4a.	- tworzenia klas patronackich	☐	☐
4b.	- realizacji części kształcenia praktycznego (szkolenia, warsztaty, ćwiczenia ze specjalistami z branży)	☐	☐
4c.	- wyposażenia w środki dydaktyczne warsztatów i pracowni szkolnych	☐	☐
4d.	- szkolenia nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowanie stażu zawodowego dla nauczycieli	☐	☐
4e.	- promocja kierunku kształcenia i realizacja doradztwa zawodowego	☐	☐
4f.	- organizacja płatnych staży w zakładzie pracy podczas wakacji	☐	☐
5.	Współpraca pracodawcy ze szkołą ma charakter:		
5a.	- jednorazowy	☐	☐
5b.	- cykliczny i sporadyczny	☐	☐
5c.	- trwałe i systematyczny	☐	☐
6.	W celu nawiązania lub poprawy współpracy między szkołą a podmiotem przyjmującym na staż, które oczekiwania należy przeanalizować:		
6a.	- brak osób z kwalifikacjami niezbędnymi do utrzymywania współpracy	☐	☐
6b.	- konieczność sporządzania dokumentacji i jej nadmiar	☐	☐
6c.	- brak środków na wsparcie trwałej współpracy	☐	☐
6d.	- konieczność wsparcia w zdobywaniu dodatkowych uprawnień zawodowych dla przyszłych pracowników	☐	☐
6e.	- płatne staże uczniowskie podczas wakacji wg programu własnego pracodawcy	☐	☐
6f.	- współorganizowanie przedsięwzięć zawodowych w branży chemicznej z udziałem szkoły (dni otwarte zakładu pracy)	☐	☐
6g.	- pracodawca nie potrzebuje współpracy z technikum	☐	☐

7.	Ustalono, że w trakcie odbywania stażu uczeń realizuje:		
7a.	- wszystkie treści programu stażu	☐	☐
7b.	- wybrane treści nauczania praktycznej nauki zawodu	☐	☐
7c.	- dodatkowe treści nauczania nieobjęte programem stażu	☐	☐
8.	Czy zawarto umowę w oparciu o przepisy ustawy Prawo oświatowe: Art. 121a. [Staż uczniowski] 3. Osoba fizyczna, osoba prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, zwane dalej „podmiotem przyjmującym na staż uczniowski”, zawiera z uczniem albo rodzicami niepełnoletniego ucznia, w formie pisemnej, umowę o staż uczniowski?	☐	☐
9.	Czy podmiot przyjmujący na staż uczniowski i dyrektor szkoły, w uzgodnieniu z uczniem albo rodzicem niepełnoletniego ucznia, ustaliły zakres treści nauczania oraz dobowy i tygodniowy wymiar czasu odbywania stażu uczniowskiego?	☐	☐
10.	Czy podmiot przyjmujący na staż uczniowski i dyrektor szkoły wskazały, że do stażu uczniowskiego nie mają zastosowania przepisy prawa pracy, z wyjątkiem przepisów art. 183a-183e, art. 131 § 1, art. 132 § 1, art. 133 § 1, art. 134, art. 1517, art. 204 i art. 232 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, z zastrzeżeniem przepisów ust. 12-14?	☐	☐
11.	Czy podmiot przyjmujący na staż uczniowski zapewnia uczniowi stanowisko pracy wyposażone w niezbędne urządzenia, sprzęt, narzędzia, materiały i dokumentację techniczną, uwzględniające wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy, a także bezpieczne i higieniczne warunki odbywania stażu uczniowskiego na zasadach dotyczących pracowników określonych w odrębnych przepisach, w tym w zależności od rodzaju zagrożeń związanych z odbywaniem tego stażu – odpowiednie środki ochrony indywidualnej?	☐	☐
12.	Czy uzgodniono sposób opisu dokumentu kończącego staż? (Podmiot przyjmujący na staż uczniowski jest obowiązany wystawić na piśmie zaświadczenie o odbyciu stażu uczniowskiego, które określa w szczególności okres odbytego stażu uczniowskiego, rodzaj realizowanych zadań i umiejętności nabyte w czasie odbywania stażu uczniowskiego.)	☐	☐
13.	Po odbyciu stażu uczniowie otrzymują zaświadczenie, którego wzór określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12.08.2019 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o odbyciu stażu uczniowskiego. ⁶	☐	☐

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 2019 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o odbyciu stażu uczniowskiego (Dz.U. 2019 poz. 1583 ze zm.)

Ankieta nr 2. Wstępny arkusz badania organizacji stażu dla ucznia – na początku stażu uczniowskiego

Imię i nazwisko ucznia:			
Zawód:		Technik ochrony środowiska 325511	
Nazwa przedsiębiorstwa (miejsce realizacji stażu):			
Data przeprowadzenia ankiety:			
Lp.	Weryfikowane postępowanie - ocena organizacji stażu	TAK	NIE
1.	Czy sam wybrałeś/aś zakład pracy, w którym odbędziesz staż?	☐	☐
2.	Czy ustaliliście z pracodawcą dobowy i tygodniowy wymiar czasu pracy?	☐	☐
3.	Czy znasz treść umowy o odbywanie stażu uczniowskiego?	☐	☐
4.	Czy posiadasz dzienniczek stażu i dostałeś/aś instrukcję jego wypełnienia?	☐	☐
5.	Czy znasz wymagania dotyczące zaliczenia stażu jako realizacji części praktycznej nauki zawodu?	☐	☐
6.	Czy zapoznano Cię z treściami kształcenia objętymi programem stażu?	☐	☐
7.	Czy zapoznano Cię z regulaminem odbywania stażu na miejscu pracy?	☐	☐
8.	Czy miałeś/aś spotkanie z opiekunem stażu i omówiliście zasady współpracy?	☐	☐
9.	Czy odbył się instruktaż stanowiskowy w ramach szkolenia wstępnego w zakresie BHP?	☐	☐
10.	Czy otrzymałeś/aś odzież ochronną?	☐	☐
Uwagi (w razie negatywnych odpowiedzi):			
<i>Dziękujemy za uzyskane odpowiedzi!</i>			

Ankieta nr 3. Kwestionariusz dla pracodawcy - na początku i po zakończeniu stażu uczniowskiego

A. Termin przeprowadzenia badania:						
B. Nazwa przedsiębiorstwa, w którym odbywał się staż:						
C. Adres przedsiębiorstwa:						
D. Główny profil działalności przedsiębiorstwa (kod PKD):						
E. Liczba zatrudnionych:		☐ 0-9 osób	☐ 10 - 49 osób	☐ 50 – 249 osób	☐ > 250 osób	
F. Dane kontaktowe (tel., e-mail) osoby do kontaktu:						
G. Staż prowadzono w ramach kształcenia w zawodzie:		☐ Technik analityk	☐ Technik technologii chemicznej	☐ Technik ochrony środowiska		
Lp.	Weryfikowane postępowanie - ocena organizacji stażu przez pracodawcę	TAK			NIE	
1.	Czy został opracowany program stażu?	☐			☐	
2.	W jakim stopniu byli Państwo zaangażowani w opracowanie programu stażu? Określić w skali od 1 do 5.	1	2	3	4	5
3.	Czy program stażu uwzględniał potrzeby uczniów z niepełnosprawnościami, odbywających staż (predyspozycje psychofizyczne i zdrowotne)?	☐			☐	
4.	Czy program stażu uwzględniał:					
4a.	- cele edukacyjne?	☐			☐	
4b.	- treści nauczania?	☐			☐	
4c.	- zakres obowiązków?	☐			☐	
4d.	- harmonogram realizacji stażu?	☐			☐	

4e.	- wykaz wyposażenia stanowiska pracy?	☐	☐
4f.	- procedurę wdrażania stażysty do pracy?	☐	☐
5.	Czy przed rozpoczęciem stażu zakład pracy spełniał kryteria w poniższych obszarach?		
5a.	- podpisał umowę o staż uczniowski z każdym z uczniów/ uczennic uczestniczących w stażu	☐	☐
5b.	- zapoznał uczniów/uczennice z programem	☐	☐
5c.	- zapoznał uczniów/uczennice z harmonogramem stażu	☐	☐
5d.	- zapoznał uczniów/uczennice z przepisami BHP	☐	☐
5e.	- zapoznał uczniów/uczennice z przepisami przeciwpożarowymi	☐	☐
5f.	- zapoznał uczniów/uczennice z regulaminem stanowiska pracy	☐	☐
5g.	- wskazał uczniom/uczennicom zakres obowiązków	☐	☐
6.	Czy dla stażystów (w tym z niepełnosprawnościami) przygotowane zostały stanowiska pracy?		
7.	Czy poinformowano stażystów o profilu działalności przedsiębiorstwa oraz komórki organizacyjnej, w której odbywa się staż?		
8.	Czy stanowisko pracy zostało wyposażone w sprzęt, odczynniki chemiczne, szkło laboratoryjne i zaplecze niezbędne do wykonywania pracy?		
9.	Czy przedsiębiorstwo wyznaczyło opiekuna stażu dla stażysty/tki?		
10.	Czy opiekun stażu:		
10a.	- poinformował stażystę/ tkę o sposobie wykonania czynności zawodowych?	☐	☐
10b.	- monitorował wykonywane przez stażystę/ tkę zlecone czynności?	☐	☐
10c.	- sprawdzał zapisy w dzienniczku stażu?	☐	☐
10d.	- po zakończeniu stażu dokonał oceny postępów?	☐	☐
11.	Czy zostało wydane stażystom/kom zaświadczenie o odbyciu stażu uczniowskiego??		

12.	Czy ocena postępów uczniów/ uczennic została przekazana szkole, koordynatorowi projektu?	☐	☐			
13.	W jakim stopniu Państwa zdaniem:	Ocena				
13a.	- zadania wykonywane w czasie stażu były zgodne z przedstawionym programem?	1	2	3	4	5
13b.	- odbyty staż przyczynił się do podniesienia posiadanych umiejętności i wiedzy przez uczniów/ uczennice?	1	2	3	4	5
14.	Jak oceniają Państwo przygotowanie uczniów/uczennic do pracy wykonywanej podczas stażu?	1	2	3	4	5
15.	W jakim stopniu wiedza zdobyta w szkole w ramach realizowanej podstawy programowej kształcenia zawodowego jest wystarczająca do podjęcia w przyszłości pracy w zawodzie: (proszę wskazać we właściwym zawodzie)					
15a.	- technik analityk	1	2	3	4	5
15b.	- technik technologii chemicznej	1	2	3	4	5
15c.	- technik ochrony środowiska	1	2	3	4	5
16.	Czy Państwa przedsiębiorstwo odniosło korzyści z organizacji staży dla uczniów wskazanej szkoły w poniższych obszarach?	TAK		NIE		
16a.	- nawiązanie współpracy ze szkołą kształcąca w danym zawodzie	☐	☐	☐	☐	
16b.	- poznanie umiejętności zawodowych przyszłych potencjalnych pracowników	☐	☐	☐	☐	
16c.	- zapewnienie obsady stanowisk pracy w okresie absencji pracowników firmy	☐	☐	☐	☐	
16d.	- inne (jakie?)	☐	☐	☐	☐	
16e.	brak korzyści	☐	☐	☐	☐	
17.	Czy po zakończeniu projektu będą Państwo kontynuować współpracę ze szkołą?	☐	☐	☐	☐	
18.	Czy w przyszłości zaproponowałibyscie Państwo zatrudnienie uczniowi/ uczennicy?	☐	☐	☐	☐	
Uwagi:						
<i>Dziękujemy za uzyskane odpowiedzi!</i>						

Ankieta nr 4 – Końcowy arkusz badania przebiegu stażu dla ucznia - na końcu stażu uczniowskiego

Imię i nazwisko ucznia:			
Zawód:		Technik ochrony środowiska 325511	
Nazwa przedsiębiorstwa (miejsce realizacji stażu):			
Data przeprowadzenia ankiety:			
Lp.	Weryfikowane postępowanie - ocena organizacji stażu	TAK	NIE
1.	Czy sam wybrałeś/aś zakład pracy, w którym odbywałeś staż?	☐	☐
2.	Czy ustaliliście z pracodawcą dobowy i tygodniowy wymiar czasu pracy?	☐	☐
3.	Czy znasz treść umowy o odbywanie stażu uczniowskiego?	☐	☐
4.	Czy posiadasz dzienniczek stażu i dostałeś/aś instrukcję jego wypełnienia?	☐	☐
5.	Czy znasz wymagania dotyczące zaliczenia stażu jako realizacji części praktycznej nauki zawodu?	☐	☐
6.	Czy zapoznano Cię z treściami kształcenia objętymi programem stażu?	☐	☐
7.	Czy zapoznano Cię z regulaminem odbywania stażu na miejscu pracy?	☐	☐
8.	Czy miałeś/aś spotkanie z opiekunem stażu i omówiliście zasady współpracy?	☐	☐
9.	Czy odbył się instruktaż stanowiskowy w ramach szkolenia wstępnego w zakresie BHP?	☐	☐
10.	Czy otrzymałeś/aś odzież ochronną?	☐	☐
11.	Czy zorganizowane stanowisko pracy i warunki realizacji stażu pozwalały bezpiecznie wykonywać zadania zawodowe?	☐	☐
12.	Czy w trakcie stażu mogłeś korzystać z pomieszczeń sanitarnych i socjalnych?	☐	☐

13.	Czy opiekun stażu instruował, wyjaśniał i służył Ci pomocą podczas robót zawodowych?	☐	☐
14.	Czy w przypadku nieprawidłowej realizacji zadania zawodowego zostałeś skorygowany jak należy poprawnie je wykonać?	☐	☐
15.	Czy wykonywałeś niektóre zadania zawodowe samodzielnie (bez pomocy opiekuna)?	☐	☐
16.	Czy pracodawca ocenił Twoje kompetencje?	☐	☐
17.	Czy wykonałeś/aś wszystkie czynności podczas zaplanowanych godzin i terminu realizacji stażu?	☐	☐
18.	Czy w zakładzie pracy podczas stażu panowała przyjazna atmosfera?	☐	☐
19.	Czy czynności, które wykonywałeś/aś podczas stażu wykraczały poza treści kształcenia? Jeżeli TAK, to wymień te czynności:	☐	☐
20.	Czy podjąłbyś/podjęłabyś pracę w zakładzie, w którym odbywałeś/aś staż Uzasadnij:	☐	☐

Uwagi (w razie negatywnych odpowiedzi):

Dziękujemy za uzyskane odpowiedzi!

Ankieta nr 5 – Kwestionariusz ankiety dla szkoły - na końcu stażu uczniowskiego

Imię i nazwisko ucznia, którego dotyczy badanie:			
Imię i nazwisko osoby wypełniającej ankietę:			
Funkcja w szkole:			
Data przeprowadzenia ankiety:			
Lp.	Weryfikowane postępowanie - ocena organizacji stażu	TAK	NIE
1.	Czy uczeń zgłosił się do szkoły w celu poinformowania o miejscu odbywania stażu?	☐	☐
2.	Czy uczeń miał wsparcie szkoły podczas podpisywania umowy o staż?	☐	☐
3.	Czy szkoła poinformowała ucznia o zasadach zaliczenia stażu jako realizacji praktycznej nauki zawodu?	☐	☐
4.	Czy szkoła poinformowała pracodawcę o zasadach zaliczenia stażu jako realizacji praktycznej nauki zawodu?	☐	☐
5.	Czy szkoła zapoznała ucznia z treściami programowymi stażu uczniowskiego?	☐	☐
6.	Czy szkoła zapoznała pracodawcę z treściami programowymi stażu uczniowskiego?	☐	☐
7.	Czy warunki wybranego zakładu pracy umożliwiały realizację praktycznej nauki zawodu?	☐	☐
8.	Czy zapewniono uczniowi bezpieczne warunki realizacji stażu?	☐	☐
9.	Czy pracodawca wskazał opiekuna stażu?	☐	☐
10.	Czy warunki w miejscu pracy stażysty umożliwiały realizację stażu jako praktycznej nauki zawodu?	☐	☐
11.	Czy uczeń był zapoznany z regulaminem odbywania stażu w zakładzie pracy?	☐	☐
12.	Czy podczas odbywania stażu zapewniono uczniowi pomieszczenie socjalne i sanitarne?	☐	☐

13.	Czy pracodawca zorganizował uczniowi instruktą stanowiskowy jako szkolenie wstępne w zakresie BHP?	☐	☐
14.	Czy pracodawca zapewnił odzież ochronną?	☐	☐
15.	Czy uczeń okazał pracodawcy wypełniony dzienniczek stażu?	☐	☐
16.	Czy pracodawca wystawił zaświadczenie o odbyciu stażu przez ucznia?	☐	☐
17.	Czy pracodawca ocenił kompetencje zawodowe ucznia?	☐	☐
18.	Czy uczeń dokonał samooceny swoich kompetencji zawodowych?	☐	☐
19.	Czy szkoła poleciłaby innym uczniom realizację stażu w omawianym zakładzie pracy?	☐	☐
20.	Czy przedstawiona dokumentacja umożliwia szkole zwolnienie ucznia częściowo lub w całości z realizacji praktycznej nauki zawodu?	☐	☐
21.	Czy przedstawiona dokumentacja umożliwia wystawienie oceny z praktycznej nauki zawodu?	☐	☐

Uwagi (w razie negatywnych odpowiedzi):

Dziękujemy za uzyskane odpowiedzi!